

Οι εξελίξεις στα βασικά μεγέθη των αγορών εργασίας και των επιχειρηματικών επιδόσεων σε δώδεκα τομείς οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, 2008-2017

Πρόδρομος Προδρομίδης*

Περίληψη

Εξετάζονται με ετήσια στοιχεία της Eurostat οι εξελίξεις σε βασικά μεγέθη των αγορών εργασίας σε δώδεκα τομείς οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, καθώς και οι εξελίξεις στην μέση παραγωγικότητα της εργασίας, την κερδοφορία, τον αριθμό και το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων ανά τομέα, κατά την διάρκεια της πρόσφατης πολυετούς οικονομικής ύφεσης. Διαπιστώνεται μεταξύ άλλων: (α) Ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις από τομέα σε τομέα παρά τις κοινές υφεσιακές εγχώριες συνθήκες. (β) Ότι η μικρότερη (μεγαλύτερη) μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων σημειώθηκε στην παροχή ύδατος (στο εμπόριο) και συναφείς δραστηριότητες, η μεγαλύτερη αύξηση (μείωση) στην απασχόληση σημειώθηκε στην παροχή καταλύματος-εστίασης (στο εμπόριο) και συναφείς δραστηριότητες, η μεγαλύτερη αύξηση (μείωση) στο μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων σημειώθηκε στα ορυχεία-λατομεία (στην παροχή ύδατος) και συναφείς δραστηριότητες, η μεγαλύτερη αύξηση (μείωση) στην παραγωγικότητα της εργασίας σημειώθηκε στα ορυχεία-λατομεία (στην ενημέρωση-επικοινωνία), η μεγαλύτερη (μικρότερη) αύξηση κερδοφορίας σημειώθηκε στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος (καταλύματος-εστίασης) και συναφείς δραστηριότητες. (γ) Ότι οι εξελίξεις στον αριθμό των επιχειρήσεων και εργαζομένων σε δύο τομείς (το εμπόριο και την μεταποίηση) ομοιάζουν με τις αντίστοιχες εξελίξεις σε άλλα κράτη-μέλη

της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (δ) Ότι όσες φορές υπήρξε μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων και μείωση του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων, υπερίσχυσε ή είχε υπερίσχυσει μείωση της ζήτησης ή προσφοράς εργασίας ή μείωση κάποιων ανωτάτων αμοιβών.

Λέξεις-κλειδιά: Κρίση χρέους-ύφεση, προσφορά-ζήτηση εργασίας, αριθμός-μέγεθος επιχειρήσεων, παραγωγικότητα-κερδοφορία, ελληνικές-ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Ταξινόμηση JEL: J20, L60, L70, L80, L90, M20

1. Εισαγωγή

Η εξάπλωση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης του 2007-08 συνοδεύτηκε στην Ελλάδα από κρίση χρέους και προσφυγή σε μηχανισμό οικονομικής στήριξης (τρία διαδοχικά μνημόνια), πολυετή ύφεση σε όρους ΑΕΠ και απασχόλησης, πολυεπίπεδη αναστάτωση-ρευστότητα-αβεβαιότητα που κορυφώθηκε με την επιβολή ελέγχων στην κίνηση κεφαλαίων, ολοκλήρωση του τρίτου μνημονίου το 2018, ολιγοετή ανάκαμψη του ΑΕΠ και βραδεία ανάκαμψη της απασχόλησης. Η ανάκαμψη διεκόπη από την πανδημία του 2020-21. (Βλ. Γράφημα 1.)

Εν όψει της επιστροφής της κοινωνίας σε μία κανονικότητα και της επιδίωξης νέας αναπτυξιακής πολιτικής, καθώς καθίστανται διαθέσιμα περισσότερα στατιστικά στοιχεία για την πολυετή ύφεση, στις επόμενες σελίδες εξετάζονται οι εξελίξεις: (i) στα βασικά μεγέθη των αγορών εργασίας, (ii) στον αριθμό, το μέσο μέγεθος και τις μέσες επιδόσεις παραγωγικότητας εργασίας και κερδοφορίας των επιχειρήσεων στην διάρκεια των ετών 2008-17, σε τομείς δραστηριοτήτων που εν πολλοίς λειτουργούν με ιδιωτικο-επιχειρηματικά οικονομικά κριτήρια. Πρόκειται για τους τομείς: (α) των ορυχείων-λατομείων, (β) της μεταποίησης, (γ) της παροχής ηλεκτρικού ρεύματος-ορυκτού αερίου-ατμού-κλιματισμού, (δ) της παροχής ύδατος, επεξεργασίας λυμάτων, διαχείρισης/εξυγίανσης αποβλήτων, (ε) των κατασκευών, (στ) του εμπορίου, της επισκευής μηχανοκινήτων οχημάτων, (ζ) της μεταφοράς και αποθήκευσης, (η) της παροχής καταλύματος και εστίασης,

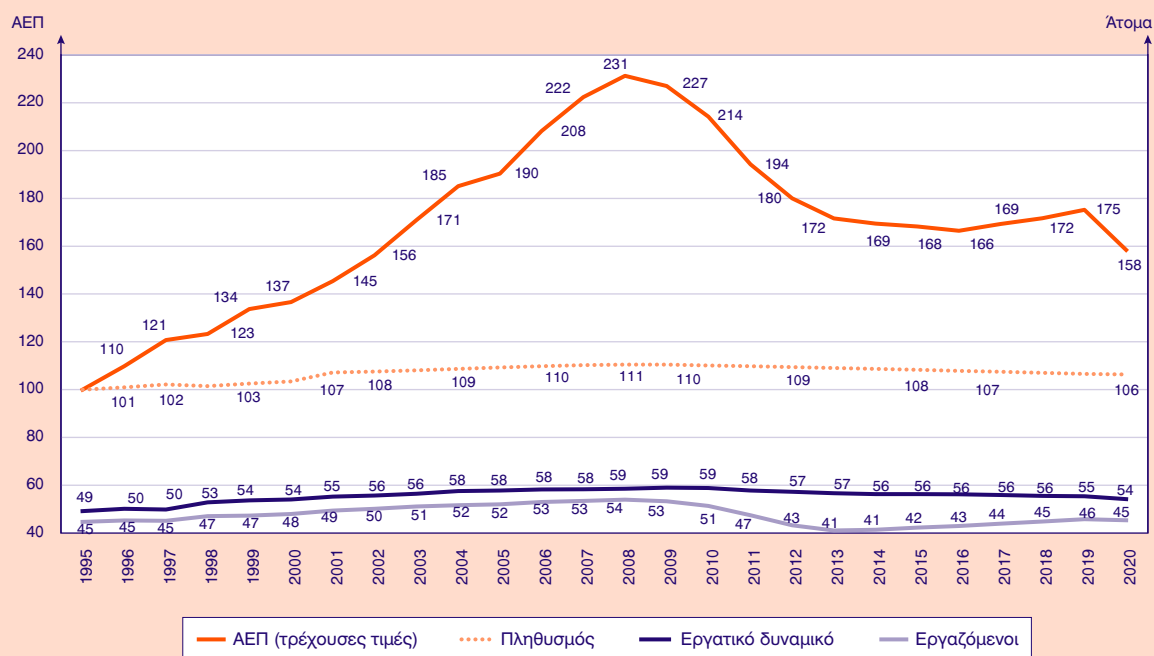
* Ερευνητής Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ). E-mail: pjprodr@kepe.gr

Ευχαριστίες εκφράζονται στην ασκουμένη στο ΚΕΠΕ Χρυσούλα Τάτση για την δημιουργία πλειάδας εναλλακτικών διαγραμμάτων, σε έναν ανώνυμο κριτή για χρήσιμα και εποικοδομητικά σχόλια και παρατηρήσεις, καθώς και στην Ελένη Σουλτανάκη για την γλωσσική επιμέλεια.

– Οι γνώμες και κρίσεις που διατυπώνονται στο άρθρο εκφράζουν τις απόψεις του συγγραφέως και δεν αντανακλούν κατ' ανάγκη τις θέσεις του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1

Η εξέλιξη του ΑΕΠ, του πληθυσμού ηλικίας 15 ετών και άνω και του συναφούς αριθμού εργαζομένων και ανέργων στην Ελλάδα, 1995-2020 (1995=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (ΑΕΠ), Eurostat (λοιπά μεγέθη): ίδια επεξεργασία.

Σημείωση: Τα μεγέθη του ΑΕΠ (στον αριστερό άξονα) και του πληθυσμού (στον δεξιό άξονα) είναι κανονικοποιημένα. Ο πληθυσμός περιλαμβάνει το εργατικό δυναμικό και όσους δεν μετέχουν στην αγορά εργασίας. Το εργατικό δυναμικό απαρτίζεται από τους εργαζομένους και τους ανέργους.

(θ) της ενημέρωσης και επικοινωνίας, (ι) της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας, (ια) των επαγγελματικών, επιστημονικών, τεχνικών δραστηριοτήτων, (ιβ) των διοικητικών και υποστηρικτικών δραστηριοτήτων¹.

Ο σκοπός είναι διττός: Αφενός να προσδιοριστεί και να καταγραφεί, έστω και αδρά, είτε ο παρεμφερής είτε ο πιο διαφοροποιημένος τρόπος προσαρμογής ή αντιδράσεως εκάστου τομέως –περιλαμβανομένων των περισσότερο ή λιγότερο εξωστρεφών. Αφετέρου να διαπιστωθούν γενικές ακολουθίες γεγονότων (ή συνδυασμοί εξελίξεων) που χαρακτηρίζουν την λειτουργία της οικονομίας μας στην αγορά εργασίας, την κλαδική οργάνωση, τις επιχειρηματικές επιδόσεις, υπό τις ειδικές συνθήκες της ύφεσης και το μείγμα πολιτικής που ακολουθήθηκε.

Η εξέταση βασίζεται σε ετήσια στοιχεία που συλλέγει και παρέχει η ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία, η Eurostat. Το μέγεθος των επιχειρήσεων μετρείται σε όρους αριθμού εργαζομένων, η παραγωγικότητα εργασίας μετρείται σε όρους προστιθεμένης αξίας ανά απασχολούμενο και η κερδοφορία μετρείται σε όρους ακαθάριστου λειτουργικού κέρδους προς τον κύκλο εργασιών (OECD, 2010). Ωστόσο, υφίσταται διακοπή της χρονοσειράς το 2014, τα στοιχεία των ετών 2014-2017 είναι προσωρινά, τα δε στοιχεία των επιχειρήσεων του κατασκευαστικού τομέα παρέχονται μόνο από το 2011 και εξής. Οι υπόλοιποι ένδεκα υπό εξέταση τομείς δραστηριοτήτων φαίνεται να απασχολούν περί το 52,9-63,6% των εργαζομένων και να εισφέρουν περί το 60,7-65,2% της ακαθάριστης προστιθεμένης αξίας ή το 54,2-57,7% του ΑΕΠ.

* Οι επαναλαμβανόμενοι εντός κειμένου αριθμοί των υποσημειώσεων παραπέμπουν στις αντίστοιχες υποσημειώσεις.

1. Η επιχειρηματική δραστηριότητα των λοιπών τομέων (του αγροτικού-δασοπονικού-αλιευτικού, του χρηματοπιστωτικού-ασφαλιστικού, της δημόσιας διοίκησης-άμυνας-υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης, της εκπαίδευσης, της ανθρώπινης υγείας-κοινωνικής μέριμνας, της τέχνης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας, της παροχής άλλων υπηρεσιών, της δραστηριότητας των νοικοκυριών ως εργοδοτών/παραγωγών αγαθών/υπηρεσιών για ίδια χρήση, των ετεροδίκων οργανισμών και φορέων), αν υφίσταται, είθιστα να εξετάζεται ξεχωριστά και οι αντίστοιχες στατιστικές, αν υφίστανται, επίσης παρέχονται ξεχωριστά.

Επιμέρους πτυχές των ανωτέρω έχουν επιχειρήσει να φωτίσουν στην διάρκεια της ύφεσης ή μετά το πέρας της ύφεσης οι Karamessini (2012), Agiomirgianakis κ.ά. (2013), Moutos (2015), Voulgaris κ.ά. (2015), Papastathopoulos κ.ά. (2019), Papathanasiou κ.ά. (2020), καθώς και άλλοι ενώ σχέσεις μεταξύ των εξελίξεων στην προσφορά-ζήτηση εργασίας και των μεγεθών και επιδόσεων των επιχειρήσεων και κλάδων της οικονομίας έχει επιχειρήσει να αποτυπώσει μικρός αριθμός αναλυτών όπως οι Prskawetz κ.ά. (2008) και Dustmann και Glitz (2015).

Ελπίζεται το άρθρο να εισφέρει στην σφαιρικότερη ενημέρωση επί των ανωτέρω εξελίξεων. Οργανώνεται, δε, ως εξής: Αρχικώς περιγράφονται οι εξελίξεις επί του συνόλου των ένδεκα τομέων (Ενότητα 2). Εν συνεχεία παρουσιάζονται οι εξελίξεις στις δώδεκα επιμέρους τομεακές αγορές εργασίας (Ενότητα 3), οι εξελίξεις στον αριθμό και το μέγεθος των επιχειρήσεων ανά τομέα δραστηριοτήτων (Ενότητα 4), καθώς και οι εξελίξεις στην μέση παραγωγικότητα εργασίας και την κερδοφορία των εν λόγω επιχειρήσεων ανά τομέα δραστηριοτήτων (Ενότητα 5). Τέλος, συζητούνται οι όποιες ομοιότητες των εξελίξεων με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) (Ενότητα 6) και διατυπώνονται τα συμπεράσματα (Ενότητα 7).

2. Οι εξελίξεις στους ένδεκα τομείς συνολικώς

Αν τα μεγέθη της απασχόλησης και του μέσου όρου των αμοιβών (μισθών) στους ένδεκα τομείς αποτυπώνουν ορθώς τις εξελίξεις (Γράφημα 2), τότε η ταυτόχρονη: (α) Μείωση του αριθμού των εργαζομένων και αύξηση των μισθών, που παρατηρήθηκε το 2008-09, υποδηλοί κυρίως μείωση της προσφοράς εργασίας, ενδεχομένως λόγω απόσυρσης εργαζομένων από την αγορά εργασίας, αυξημένης ζήτησης εργασίας από εργοδότες άλλων τομέων ή άλλων εξελίξεων. (β) Μείωση του αριθμού των εργαζομένων και των μισθών, που παρατηρήθηκε το 2009-13, υποδηλοί μείωση της ζήτησης εργασίας λόγω μειωμένης ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες ή/και δεσμευτική μείωση κάποιων ανωτάτων αμοιβών. Πράγματι, στο ίδιο χρονικό διάστημα η οικονομική δραστηριότητα, όπως αποτυπώνεται στο ΑΕΠ, μειώθηκε κατά 24%, ενώ υπήρξαν περικοπές αποδοχών-επιδομάτων κ.ά. σε ελεγχόμενες από το Δημόσιο επιχειρήσεις στις μεταφορές, την παροχή ηλεκτρισμού κ.α. (γ) Αύξη-

ση του αριθμού των εργαζομένων και μείωση των μισθών, που παρατηρήθηκε το 2013-14, ενδέχεται να υποδηλοί αύξηση της προσφοράς εργασίας. Από την άλλη, ενδέχεται να προκύπτει λόγω διακοπής της χρονοσειράς το 2014². (δ) Μείωση του αριθμού των εργαζομένων και αύξηση των μισθών, που παρατηρήθηκε το 2014-15, υποδηλοί νέα μείωση της προσφοράς εργασίας. (ε) Αύξηση του αριθμού των εργαζομένων και μείωση των μισθών, που παρατηρήθηκε το 2015-17, υποδηλοί αύξηση της προσφοράς εργασίας.

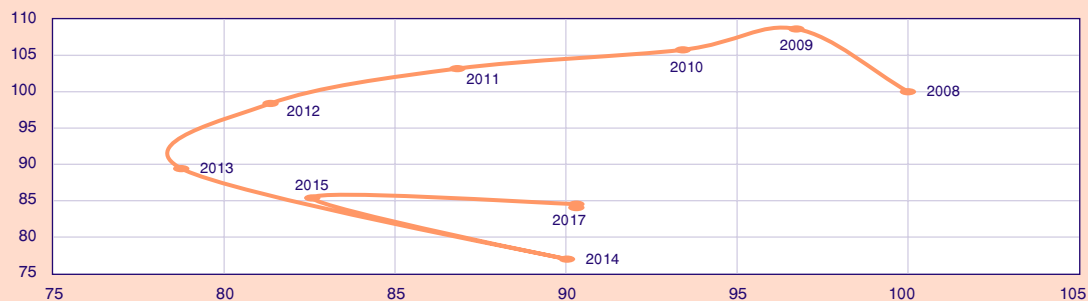
Παρομοίως, η εξέλιξη του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων και της συνολικής απασχόλησης στους ένδεκα τομείς (Γράφημα 3) φανερώνει ταυτόχρονη: (α) Μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων και των εργαζομένων κατά το 2008-13, η οποία υποδηλοί συρρίκνωση τόσο του ανταγωνισμού όσο και της απασχόλησης³. Στον βαθμό που η μείωση του αριθμού των εργαζομένων (-21%) σε σχέση με την αρχή της περιόδου ήταν μεγαλύτερη της μείωσης του αριθμού των επιχειρήσεων (-16%), συνάγεται ότι, κατά μέσον όρο, το μέγεθος των επιχειρήσεων σε όρους προσωπικού μειώθηκε από 3,4 σε 3,2 άτομα. Πρόκειται για μάλλον μικρό μέγεθος επιχειρήσεων σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003). (β) Αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων και εργαζομένων κατά το 2013-14, η οποία ενδεχομένως υποδηλοί διεύρυνση τόσο του ανταγωνισμού όσο και της απασχόλησης. Από την άλλη, όπως αναφέρθηκε, ενδέχεται να προκύπτει λόγω διακοπής της χρονοσειράς κατά το 2014. (γ) Μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων και εργαζομένων κατά το 2014-15, η οποία υποδηλοί νέα συρρίκνωση τόσο του ανταγωνισμού όσο και της απασχόλησης. Προκύπτει ότι, κατά μέσον όρο, το μέγεθος των επιχειρήσεων σε όρους προσωπικού κατ'ήλθε στα 2,8 άτομα. (δ) Οριακή αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων και αύξηση του αριθμού των εργαζομένων κατά το 2015-16, η οποία υποδηλοί διεύρυνση τόσο του ανταγωνισμού όσο και της απασχόλησης. Προκύπτει ότι, κατά μέσον όρο, το μέγεθος των επιχειρήσεων σε όρους προσωπικού ανήλθε στα 3,1 άτομα. (ε) Μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων και οριακή αύξηση του αριθμού των εργαζομένων κατά το 2016-17, η οποία υποδηλοί συρρίκνωση του ανταγωνισμού με διεύρυνση της απασχόλησης. Προκύπτει ότι, κατά μέσον όρο, το μέγεθος των επιχειρήσεων σε όρους προσωπικού ανήλθε στα 3,4 άτομα, όπως στην αρχή της περιόδου.

2. Ιδανικά η χρήση νέας μεθόδου περιλαμβάνει επανυπολογισμό με την νέα μέθοδο των στοιχείων των προηγούμενων ετών, όμως, από ό,τι φαίνεται, αυτός δεν έγινε.

3. Στο ίδιο χρονικό διάστημα η οικονομική δραστηριότητα μειώθηκε κατά 26%.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2

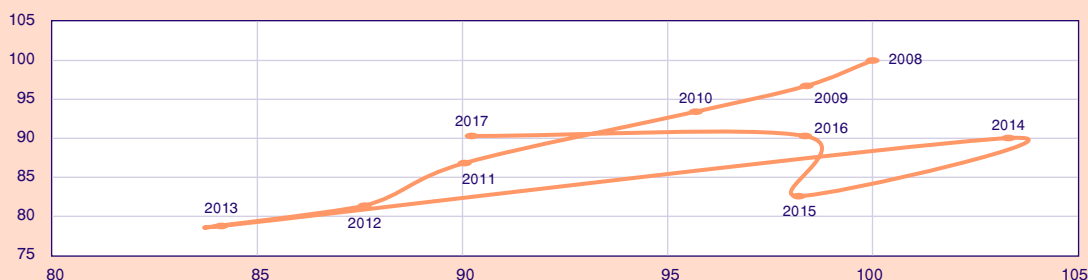
Η σχετική εξέλιξη των μεγεθών του συνολικού αριθμού εργαζομένων και του μέσου όρου των αμοιβών (στον οριζόντιο και κάθετο άξονα, αντιστοίχως) στους ένδεκα τομείς δραστηριότητας στην Ελλάδα, 2008-17 (2008=100)

Πηγή: Eurostat· ιδία επεξεργασία.

ΓΡΑΦΗΜΑ 3

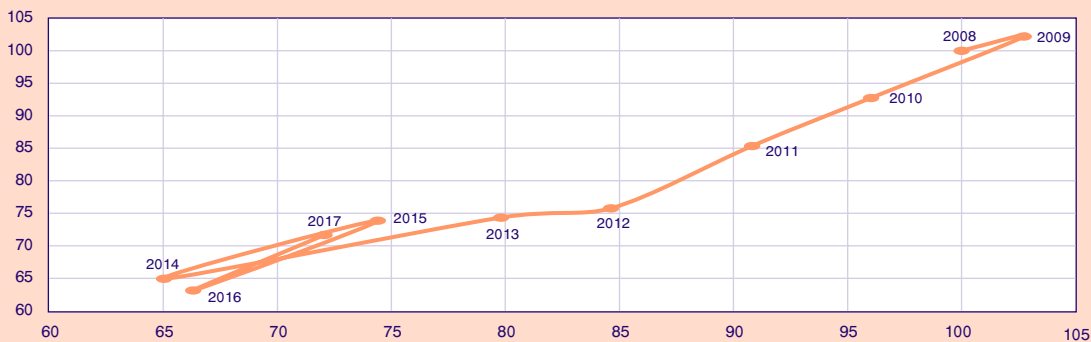
Η σχετική εξέλιξη των μεγεθών του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων και των εργαζομένων (στον οριζόντιο και κάθετο άξονα, αντιστοίχως) στους ένδεκα τομείς δραστηριότητας στην Ελλάδα, 2008-17 (2008=100)

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

ΓΡΑΦΗΜΑ 4

Η σχετική εξέλιξη της κερδοφορίας και της παραγωγικότητας της εργασίας (στον οριζόντιο και κάθετο άξονα, αντιστοίχως) στους ένδεκα τομείς δραστηριότητας στην Ελλάδα, 2008-17 (2008=100)

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

Επιπροσθέτως, τα στοιχεία παραγωγικότητας εργασίας και κερδοφορίας στους ένδεκα τομείς (Γράφημα 4) αποτυπώνουν ταυτόχρονη: (α) Αύξηση αμφοτέρων κατά το 2008-09, 2014-15 και 2016-17. (β) Μείωση αμφοτέρων κατά το 2009-13, 2015-16 και, ενδεχομένως, κατά το 2013-14⁴.

3. Οι εξελίξεις στις δώδεκα επιμέρους αγορές εργασίας

Από τα πιο αναλυτικά στοιχεία (Γραφήματα 5: 1-12) προκύπτει ότι: (α) Στα ορυχεία-λατομεία υπήρξε αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2008-9, μείωση της προσφοράς εργασίας το 2009-11, μείωση της ζήτησης εργασίας το 2011-12, νέα αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2012-13, ενδεχομένως αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2013-14⁴, νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2014-15, νέα μείωση της ζήτησης εργασίας το 2015-16 και αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2016-17⁵. (β) Στην μεταποίηση υπήρξε μείωση της προσφοράς εργασίας το 2008-10, μείωση της ζήτησης εργασίας το 2010-13, ενδεχομένως αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2013-14⁴, νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2014-15, αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2015-16 και αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2016-17⁶. (γ) Στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά. υπήρξε μείωση της προσφοράς εργασίας το 2008-09, μείωση της ζήτησης εργασίας και κάποιων ανωτάτων αμοιβών το 2009-11, νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2011-13, ενδεχομένως αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2013-14⁴, μία ακόμα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2014-15, αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2015-16 και νέα μείωση της ζήτησης εργασίας το 2016-17⁷. (δ) Στην παροχή ύδατος κ.ά. υπήρξε μείωση της προσφοράς εργασίας το 2008-09, αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2009-11, μείωση της ζήτησης εργασίας το 2011-12, νέα αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2012-13 και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴, νέα μείωση της ζήτησης εργασίας το 2014-15, νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2015-16 και μία ακόμα μείωση της ζήτησης εργασίας το 2016-17⁷. (ε)

Στις κατασκευές (στοιχεία υφίστανται από το 2011 και εξής) υπήρξε μείωση της ζήτησης εργασίας το 2011-13 και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴, μείωση της προσφοράς εργασίας το 2014-15, αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2015-16 και νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2016-17⁶. (στ) Στο εμπόριο κ.ά. υπήρξε μείωση της προσφοράς εργασίας το 2008-09, μείωση της ζήτησης εργασίας το 2009-10, νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2010-11, νέα μείωση της ζήτησης εργασίας 2011-13 και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴, μία ακόμα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2014-15, αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2015-16 και μία ακόμα μείωση της ζήτησης εργασίας το 2016-17⁶. (ζ) Στην μεταφορά-αποθήκευση υπήρξε μείωση της προσφοράς εργασίας το 2008-09, μείωση της ζήτησης εργασίας και κάποιων ανωτάτων αμοιβών το 2009-13, ενδεχομένως αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2013-14⁴, νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2014-15, αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2015-16 και μία ακόμα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2016-17⁵. (η) Στην παροχή καταλύματος-εστίασης υπήρξε μείωση της προσφοράς εργασίας το 2008-09, μείωση της ζήτησης εργασίας το 2009-10, νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2010-11, νέα μείωση της ζήτησης εργασίας το 2011-12, αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2012-13 και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴, μία ακόμα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2014-15 και νέα αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2015-17⁷. (θ) Στην ενημέρωση-επικοινωνία υπήρξε μείωση της προσφοράς εργασίας το 2008-10, μείωση της ζήτησης εργασίας το 2010-13, ενδεχομένως αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2013-14⁴, νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2014-15, αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2015-16 και αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2016-17⁶. (ι) Στην διαχείριση ακίνητης περιουσίας υπήρξε αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2008-10, μείωση της ζήτησης εργασίας το 2010-11, μείωση της προσφοράς εργασίας το 2011-13, ενδεχομένως αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2013-14⁴, νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2014-15, αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2015-16 και νέα μείωση της προσφοράς εργασίας το 2016-17⁸. (ια) Στις επαγ-

4. Από την άλλη, το συγκεκριμένο αποτέλεσμα ενδέχεται να οφείλεται σε διακοπή της χρονοσειράς το 2014.

5. Αν η νέα μέθοδος υπολογισμού των στατιστικών συνάδει με την προηγούμενη (ήτοι, δεν μεταβάλλει τι θα προέκυπτε με την προηγούμενη), τότε η αγορά μάλλον κατέληξε σε χαμηλότερο επίπεδο απασχόλησης και υψηλότερο επίπεδο αμοιβής σε σχέση με την αρχή.

6. Αν η νέα μέθοδος υπολογισμού των στατιστικών συνάδει με την προηγούμενη, τότε η αγορά μάλλον κατέληξε σε χαμηλότερα επίπεδα απασχόλησης και αμοιβής σε σχέση με την αρχή.

7. Αν η νέα μέθοδος υπολογισμού των στατιστικών συνάδει με την προηγούμενη, τότε η αγορά μάλλον κατέληξε σε υψηλότερο επίπεδο απασχόλησης και χαμηλότερο επίπεδο αμοιβής σε σχέση με την αρχή.

8. Αν η νέα μέθοδος υπολογισμού των στατιστικών συνάδει με την προηγούμενη, τότε η αγορά μάλλον κατέληξε σε υψηλότερα επίπεδα απασχόλησης και αμοιβής σε σχέση με την αρχή.

γελματικές κ.ά. δραστηριότητες υπήρξε αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2008-09, μείωση της ζήτησης εργασίας το 2009-13, ενδεχομένως αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2013-14⁴, μείωση της προσφοράς εργασίας τα 2014-15, νέα αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2015-16 και νέα μείωση της ζήτησης εργασίας το 2016-17⁶. (ιβ) Στις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες υπήρξε αύξηση της προσφοράς εργασίας το 2008-09, μείωση της προσφοράς εργασίας το 2009-10, μείωση της ζήτησης εργασίας το 2010-13 και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴, αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2014-15, νέα αύξηση της προσφοράς εργασίας στο 2015-16 και νέα αύξηση της ζήτησης εργασίας το 2016-17⁷.

Γενικώς: (α) Το 2008-09 υπήρξε αύξηση της ζήτησης εργασίας στην διαχείριση ακίνητης περιουσίας και τις επαγγελματικές δραστηριότητες, αύξηση της προσφοράς εργασίας στα ορυχεία-λατομεία και τις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες, καθώς και μείωση της προσφοράς εργασίας στις υπόλοιπες δραστηριότητες, με συνολικό αποτέλεσμα, όπως είδαμε στο Γράφημα 2, την μείωση της απασχόλησης. (β) Το 2009-10 συνεχίστηκε αφενός η αύξηση της ζήτησης εργασίας στην διαχείριση ακίνητης περιουσίας, αφετέρου η μείωση της προσφοράς εργασίας στην μεταποίηση και την ενημέρωση-επικοινωνία. Επίσης, υπήρξε αύξηση της προσφοράς εργασίας στην παροχή ύδατος κ.ά., μείωση της προσφοράς εργασίας στα ορυχεία-λατομεία και τις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες, καθώς και μείωση της ζήτησης εργασίας –ενίοτε και μείωση κάποιων ανωτάτων αμοιβών– στις υπόλοιπες δραστηριότητες, με συνολικό αποτέλεσμα την μείωση της απασχόλησης. (γ) Το 2010-11 συνεχίστηκε η αύξηση της προσφοράς εργασίας στην παροχή ύδατος και η μείωση της προσφοράς εργασίας στα ορυχεία-λατομεία. Επίσης, υπήρξε μείωση της προσφοράς εργασίας στο εμπόριο κ.ά. και την παροχή καταλύματος-εστίασης, καθώς και μείωση της ζήτησης εργασίας στις υπόλοιπες δραστηριότητες, με συνολικό αποτέλεσμα την μείωση της απασχόλησης. (δ) Το 2011-12 υπήρξε μείωση της προσφοράς εργασίας στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά. και την διαχείριση ακίνητης περιουσίας, καθώς και μείωση της ζήτησης εργασίας στις υπόλοιπες δραστηριότητες. Ήταν η μόνη χρονιά κατά την οποία η απασχόληση μειώθηκε και στους δώδεκα υπό εξέταση τομείς. (ε) Το 2012-13 συνεχίστηκε η μείωση της προσφοράς εργασίας στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά. και την διαχείριση ακίνητης περιουσίας. Επίσης υπήρξε αύξηση της προσφοράς εργασίας στα ορυχεία-λατομεία, την παροχή ύδατος κ.ά., την παροχή καταλύματος-εστίασης και μείωση της ζήτησης εργασίας

στις υπόλοιπες δραστηριότητες, με συνολικό αποτέλεσμα την μείωση της απασχόλησης. (στ) Το 2013-14 ενδεχομένως υπήρξε αύξηση της ζήτησης εργασίας στα ορυχεία-λατομεία, την μεταφορά-αποθήκευση και την διαχείριση ακίνητης περιουσίας, μείωση της ζήτησης εργασίας στις κατασκευές, το εμπόριο κ.ά., τις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες, καθώς και αύξηση της προσφοράς εργασίας στις υπόλοιπες δραστηριότητες, με συνολικό αποτέλεσμα την αύξηση της απασχόλησης⁴. (ζ) Το 2014-15 υπήρξε αύξηση της ζήτησης εργασίας στις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες, μείωση της ζήτησης εργασίας στην παροχή ύδατος κ.ά., καθώς και μείωση της προσφοράς εργασίας στις υπόλοιπες δραστηριότητες, με συνολικό αποτέλεσμα μία εκ νέου μείωση της απασχόλησης. (η) Το 2015-16 υπήρξε αύξηση της ζήτησης εργασίας στις κατασκευές, την μεταφορά-αποθήκευση, το εμπόριο κ.ά. και τις επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες, μείωση της ζήτησης εργασίας στα ορυχεία-λατομεία, μείωση της προσφοράς εργασίας στην παροχή ύδατος κ.ά., καθώς και αύξηση της προσφοράς εργασίας στις υπόλοιπες δραστηριότητες, με συνολικό αποτέλεσμα την αύξηση της απασχόλησης. (ι) Το 2016-17 συνεχίστηκε η αύξηση της προσφοράς εργασίας στην παροχή καταλύματος-εστίασης. Επίσης υπήρξε μείωση της προσφοράς εργασίας στις κατασκευές, την μεταφορά-αποθήκευση και την διαχείριση ακίνητης περιουσίας, αύξηση της ζήτησης εργασίας στα ορυχεία-λατομεία, την μεταποίηση, την ενημέρωση-επικοινωνία και τις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες, καθώς και μείωση της ζήτησης στις υπόλοιπες δραστηριότητες, με συνολικό αποτέλεσμα μία εκ νέου μείωση της απασχόλησης.

Συνολικώς, από τις στατιστικές του 2008-13 και 2014-17 προκύπτει ότι: (i) Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στην απασχόληση σημειώθηκαν σε τομείς τόσο με μεγάλη όσο και με μέση ή μικρή απασχόληση πριν την ύφεση: πρωτίστως στην παροχή καταλύματος-εστίασης και δευτερευόντως στις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες. (ii) Οι μεγαλύτερες μειώσεις στην απασχόληση σημειώθηκαν στους τομείς με την μεγαλύτερη απασχόληση πριν την ύφεση: πρωτίστως στο εμπόριο και δευτερευόντως στην μεταποίηση.

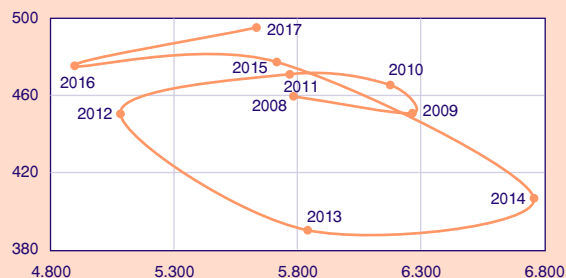
4. Οι εξελίξεις στον αριθμό και το μέγεθος των επιχειρήσεων στους δώδεκα επιμέρους τομείς

Επίσης από τα στοιχεία (Γραφήματα 6: 1-12) προκύπτει ότι ο αριθμός των επιχειρήσεων: (α) Στα ορυχεία-λατομεία μειώθηκε οριακώς το 2008-09 και περαιτέρω (διαδοχικώς) το 2009-13 (σημειώνοντας πτώση 28%

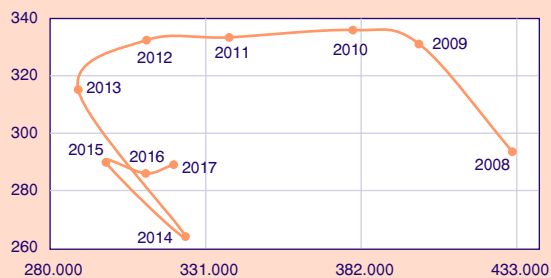
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 5

Η εξέλιξη του αριθμού των απασχολούμενων και της εβδομαδιαίας αμοιβής (στον οριζόντιο και κάθετο άξονα αντιστοίχως) ανά τομέα: Ελλάς 2008-17

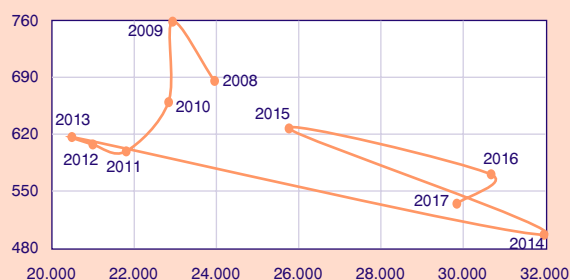
1. Ορυχεία-λατομεία

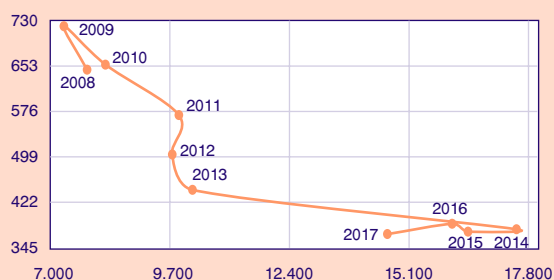
2. Μεταποίηση

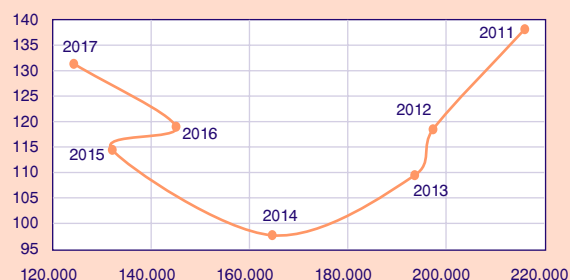
3. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.

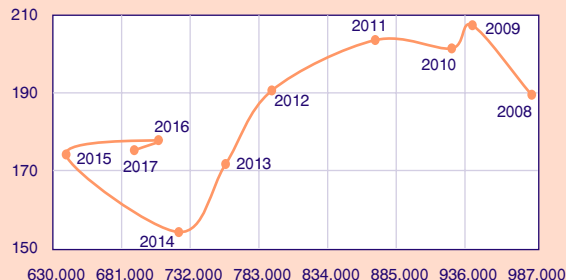
4. Παροχή ύδατος, επεξεργασία λυμάτων κ.ά.

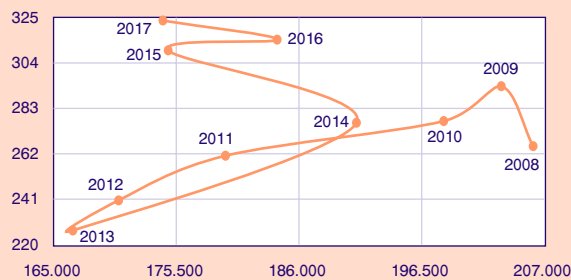
5. Κατασκευές

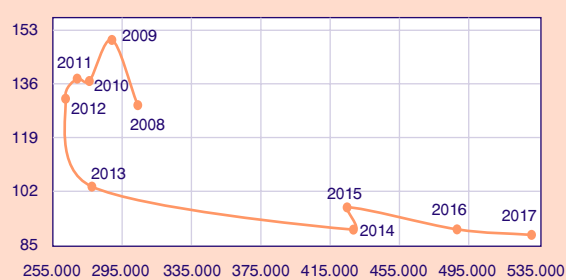
6. Εμπόριο-επισκευές οχημάτων

7. Μεταφορά-αποθήκευση

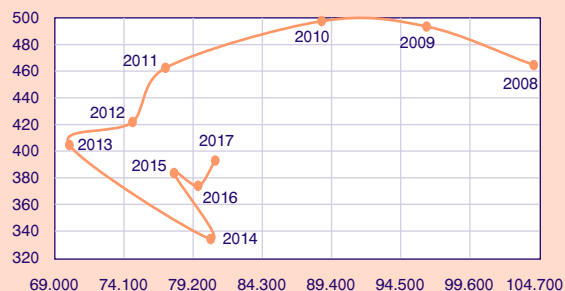

8. Παροχή καταλύματος-εστίασης

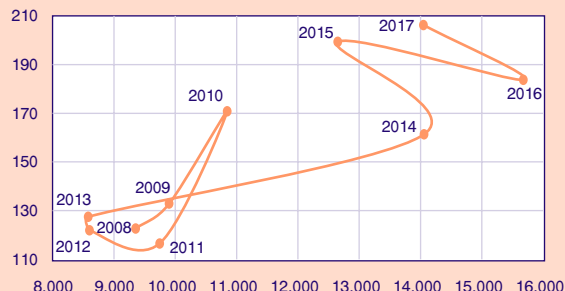

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 5 (συνέχεια)

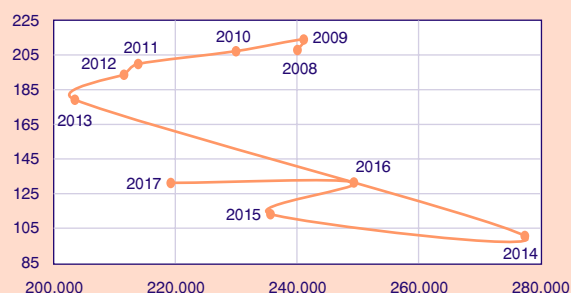
9. Ενημέρωση-επικοινωνία

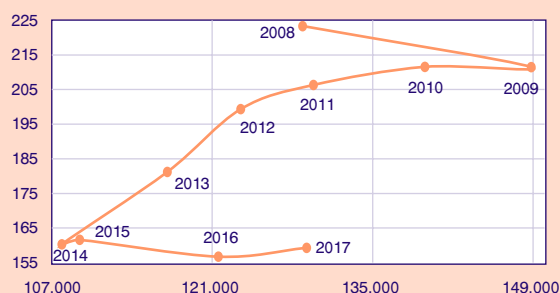
10. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας

11. Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες

12. Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴ και μειώθηκε περαιτέρω το 2014-17 (οριακώς το 2015-16, σημειώνοντας πτώση 30% μεταξύ 2014-17)⁹. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού αυξήθηκε από 11 σε 16 άτομα μεταξύ 2008-13 και από 8 σε 9 άτομα μεταξύ 2014-17. (β) Στην μεταποίηση μειώθηκε το 2008-13 (σημειώνοντας πτώση 32%), ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴, μειώθηκε το 2014-15, αυξήθηκε το 2015-16 και μειώθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 14% μεταξύ 2014-17)¹⁰. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού έμεινε σταθερό στα 5 άτομα μεταξύ 2008-13 και αυξήθηκε από 5 σε 6 άτομα μεταξύ 2014-17. (γ) Στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., στο πλαίσιο του ανοίγματος της αγοράς στον ανταγωνισμό, αυξήθηκε οριακώς το 2008-09, αυξήθηκε ξανά το 2009-10, έμεινε σταθερός το 2010-11, αυξήθηκε περαιτέρω το 2011-13, ενδε-

χομένως και το 2013-14⁴ (σημειώνοντας άνοδο 540% μεταξύ 2008-13), μειώθηκε το 2014-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 21% μεταξύ 2014-17)⁹. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού μειώθηκε από 4,8 χιλιάδες άτομα σε 640 άτομα μεταξύ 2008-13 και έμεινε σταθερό στα 4 άτομα μεταξύ 2014-17. (δ) Στην παροχή ύδατος κ.ά. αυξήθηκε το 2008-2009, μειώθηκε το 2009-10, αυξήθηκε το 2010-11, μειώθηκε οριακώς το 2011-12, αυξήθηκε το 2012-13, ενδεχομένως και το 2013-14⁴ (σημειώνοντας άνοδο 75% μεταξύ 2008-13), μειώθηκε το 2014-15, αυξήθηκε το 2015-16 και μειώθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 17% μεταξύ 2014-17)⁹. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού μειώθηκε από 82 σε 62 μεταξύ 2008-13 και έμεινε σταθερό στα 8 άτομα μεταξύ 2014-17. (ε) Στις κατασκευές μειώθηκε το 2011-13 (σημειώνοντας πτώση 9%), ενδεχομένως

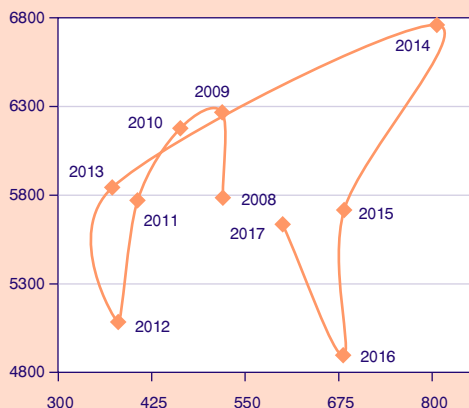
9. Αν η νέα μέθοδος υπολογισμού των στατιστικών συνάδει με την προηγούμενη, τότε προκύπτει μεγαλύτερος τελικός αριθμός επιχειρήσεων σε σχέση με τον αρχικό.

10. Αν η νέα μέθοδος υπολογισμού των στατιστικών συνάδει με την προηγούμενη, τότε προκύπτει μικρότερος τελικός αριθμός επιχειρήσεων σε σχέση με τον αρχικό.

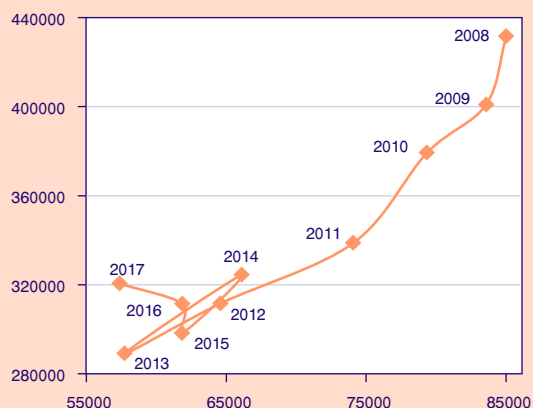
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 6

Η εξέλιξη του αριθμού των επιχειρήσεων και των απασχολούμενων (στον οριζόντιο και κάθετο άξονα, αντιστοίχως) ανά τομέα: Ελλάδα 2008-17

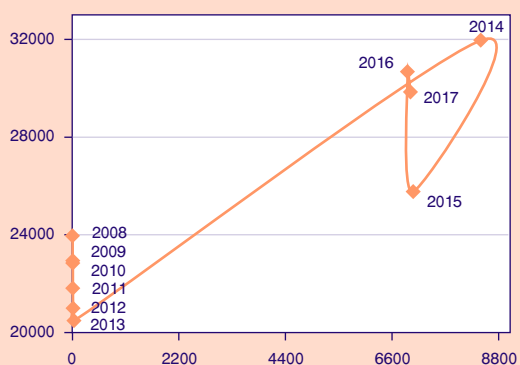
1. Ορυχεία-λατομεία

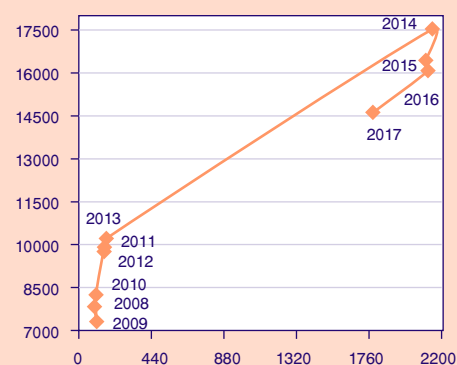
2. Μεταποίηση

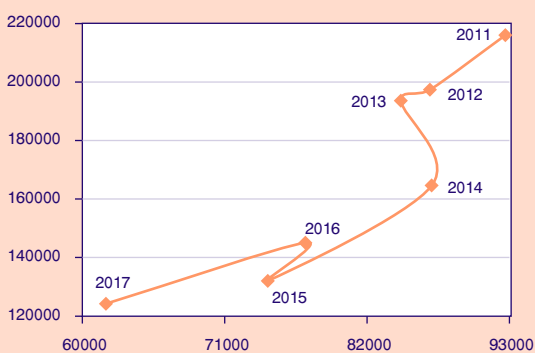
3. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.

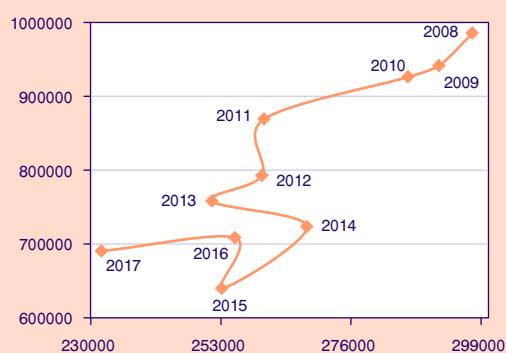
4. Παροχή ύδατος, επεξεργασία λυμάτων κ.ά.

5. Κατασκευές

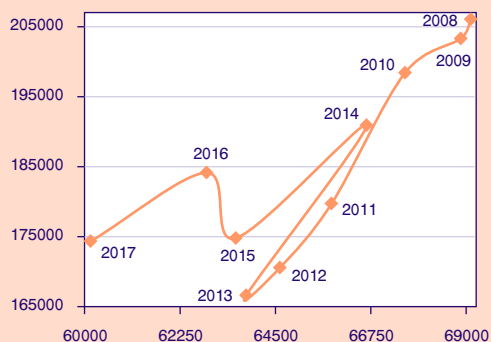

6. Εμπόριο-επισκευές οχημάτων

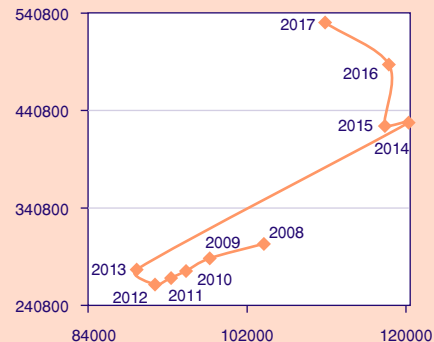

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 6 (συνέχεια)

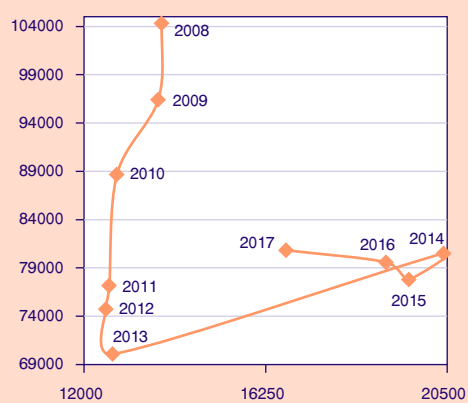
7. Μεταφορά-αποθήκευση

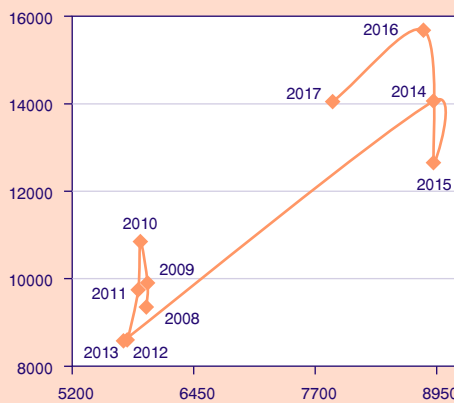
8. Παροχή καταλύματος-εστίασης

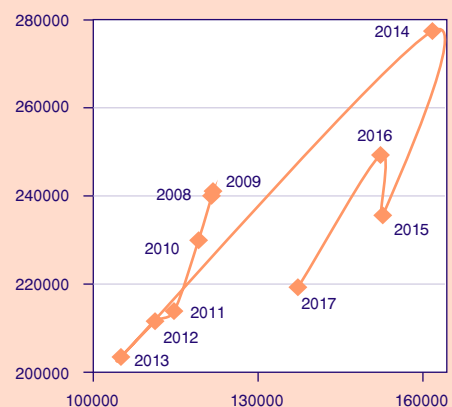
9. Ενημέρωση-επικοινωνία

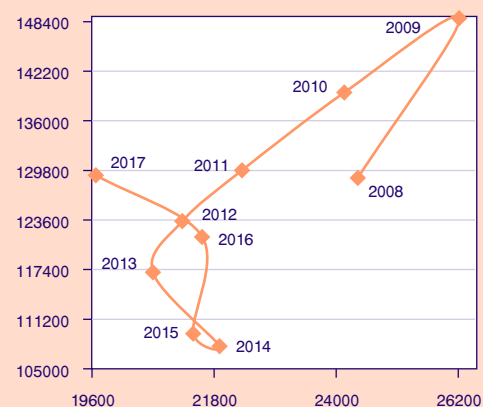
10. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας

11. Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες

12. Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

αυξήθηκε το 2013-14⁴, μειώθηκε το 2014-15, αυξήθηκε το 2015-16 και μειώθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 34% μεταξύ 2014-17)¹⁰. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού έμεινε σταθερό στα 2 άτομα. (στ) Στο εμπόριο κ.ά. μειώθηκε το 2008-13 (σημειώνοντας πτώση 15%), ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴, μειώθηκε το 2014-15, αυξήθηκε το 2015-16 και μειώθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 14% μεταξύ 2014-17)¹⁰. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού έμεινε σταθερό στα 3 άτομα. (ζ) Στην μεταφορά-αποθήκευση μειώθηκε το 2008-13 (σημειώνοντας πτώση 8%), ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴ και μειώθηκε το 2014-17 (σημειώνοντας πτώση 10% μεταξύ 2014-17)¹⁰. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού έμεινε σταθερό στα 3 άτομα. (η) Στην παροχή καταλύματος-εστίασης μειώθηκε το 2008-13 (σημειώνοντας πτώση 14%), ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴, μειώθηκε το 2014-15, αυξήθηκε το 2015-16 και μειώθηκε το 2014-17 (σημειώνοντας πτώση 8% μεταξύ 2014-17)⁹. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού έμεινε σταθερό στα 3 άτομα μεταξύ 2008-13 και αυξήθηκε από 4 σε 5 άτομα μεταξύ 2014-17. (θ) Στην ενημέρωση-επικοινωνία μειώθηκε το 2008-12, αυξήθηκε το 2012-13, ενδεχομένως και το 2013-14⁴ (σημειώνοντας πτώση 8% μεταξύ 2008-13), και μειώθηκε το 2014-17 (σημειώνοντας πτώση 19%)⁹. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού μειώθηκε από 8 σε 6 άτομα μεταξύ 2008-13 και αυξήθηκε από 4 σε 5 άτομα μεταξύ 2014-17. (ι) Στην διαχείριση ακίνητης περιουσίας αυξήθηκε το 2008-09, μειώθηκε το 2009-13 (σημειώνοντας πτώση 4% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴, αυξήθηκε οριακά το 2014-15 και μειώθηκε το 2015-17 (σημειώνοντας πτώση 12% μεταξύ 2014-17)⁹. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού μειώθηκε από 2 άτομα σε 1 άτομο μεταξύ 2008-13 και κυμάνθηκε μεταξύ 1-2 ατόμων, καταλήγοντας στα 2 άτομα, το 2017. (ια) Στις επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες αυξήθηκε το 2008-09, μειώθηκε το 2009-13 (σημειώνοντας πτώση 14% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴, και μειώθηκε το 2014-17 (σημειώνοντας πτώση 16% μεταξύ 2014-17)⁹. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού έμεινε σταθερό στα 2 άτομα. (ιβ) Στις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες αυξήθηκε το 2008-09,

μειώθηκε το 2009-13 (σημειώνοντας πτώση 15% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴, μειώθηκε το 2014-15, αυξήθηκε το 2015-16 και μειώθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 10% μεταξύ 2014-17)¹⁰. Σε συνδυασμό με την εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων προκύπτει ότι το μέσο μέγεθος σε όρους προσωπικού αυξήθηκε από 5 σε 6 άτομα μεταξύ 2008-13 και αυξήθηκε από 5 σε 7 άτομα μεταξύ 2014-17.

Συνάγεται ότι, γενικώς, ο αριθμός των επιχειρήσεων: (α) Το 2008-09 αυξήθηκε σε πέντε περιπτώσεις (παροχή ύδατος, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες, διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες, οριακά στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.), μειώθηκε στις άλλες (οριακά στα ορυχεία-λατομεία) και συνολικώς μειώθηκε. (β) Το 2009-10 αυξήθηκε λίγο σε μία περίπτωση (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.), μειώθηκε στις άλλες και συνολικώς μειώθηκε. (γ) Το 2010-11 αυξήθηκε λίγο σε μία περίπτωση (παροχή ύδατος κ.ά.), έμεινε σταθερός σε άλλη (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.), μειώθηκε στις υπόλοιπες και συνολικώς μειώθηκε. (δ) Το 2011-12 αυξήθηκε σε μία περίπτωση (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.), μειώθηκε στις άλλες (οριακά στην παροχή ύδατος κ.ά.) και συνολικώς μειώθηκε. (ε) Το 2012-13 αυξήθηκε σε τρεις περιπτώσεις (παροχή ύδατος κ.ά., παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., ενημέρωση-επικοινωνία), μειώθηκε στις άλλες και συνολικώς μειώθηκε. (στ) Το 2013-14 ενδεχομένως αυξήθηκε σε όλες τις περιπτώσεις⁴. (ζ) Το 2014-15 αυξήθηκε οριακά σε μία περίπτωση (διαχείριση ακίνητης περιουσίας), μειώθηκε στις άλλες και συνολικώς μειώθηκε. (η) Το 2015-16 αυξήθηκε σε έξι περιπτώσεις (μεταποίηση, παροχή ύδατος κ.ά., κατασκευές, εμπόριο κ.ά., παροχή καταλύματος-εστίασης, διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες), μειώθηκε στις άλλες (οριακά στα ορυχεία-λατομεία) και συνολικώς αυξήθηκε. (θ) Το 2016-17 αυξήθηκε σε μία περίπτωση (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.), μειώθηκε στις άλλες και συνολικώς μειώθηκε.

Το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων γενικώς: (i) Μειώθηκε πολύ σε δύο περιπτώσεις (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., παροχή ύδατος κ.ά.), μειώθηκε λίγο ή οριακά (είτε με μικροδιακυμάνσεις είτε χωρίς) σε πέντε περιπτώσεις (μεταποίηση, εμπόριο κ.ά., μεταφορά-αποθήκευση, ενημέρωση-επικοινωνία, διαχείριση ακίνητης περιουσίας) και αυξήθηκε λίγο ή οριακά με μικροδιακυμάνσεις στις υπόλοιπες πέντε περιπτώσεις κατά το 2008-13. (ii) Ενδεχομένως συνέχισε να μειώνεται πολύ στις ίδιες δύο περιπτώσεις (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., παροχή ύδατος κ.ά.), μειώθηκε λίγο ή οριακά σε επτά περιπτώσεις και αυξήθηκε λίγο ή οριακά στις υπόλοιπες τρεις

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 Περιπτώσεις που αυξήθηκε η ζήτηση εργασίας σε έναν τομέα στην Ελλάδα, 2008-13 και 2014-17

	Αριθμός επιχειρήσεων	Μέσο μέγεθος επιχειρήσεων	Παραγωγικότητα εργασίας, κερδοφορία	Τομείς	Έτη
1	↑	↑	↓	Κατασκευές	2015-16
2	↑	↑	↓	Εμπόριο κ.ά.	2015-16
3	↑	↑	↓	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2008-09
4	↓	↑	↓	Μεταφορά-αποθήκευση	2015-16
5	↓	↑	↓	Ενημέρωση-επικοινωνία	2016-17
6	↓	↑	↓	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2009-10
7	↓	↑	↓	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2015-16
8	↓	↑	↓	Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες	2016-17
9	↓	↑	↑	Ορυχεία-λατομεία	2016-17
10	↓	↑	↑	Μεταποίηση	2016-17
11	↓	↑	↑	Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες	2014-15
12	↑	↑	↑	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2008-09

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

περιπτώσεις (μεταφορά-αποθήκευση, παροχή καταλύματος-εστίασης, διαχείριση ακίνητης περιουσίας) κατά το 2013-14⁴. (iii) Μειώθηκε οριακώς με μικροδιακυμάνσεις σε μια περίπτωση (επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες) και αυξήθηκε οριακώς (είτε με μικροδιακυμάνσεις είτε χωρίς) στις υπόλοιπες ένδεκα περιπτώσεις κατά το 2014-17.

Συνολικώς, από τις στατιστικές του 2008-13 και 2014-17 προκύπτει ότι: (i) Οι μικρότερες μειώσεις του αριθμού των επιχειρήσεων σημειώθηκαν σε τομείς με λίγες επιχειρήσεις πριν την ύφεση: πρωτίστως στην παροχή ύδατος και δευτερευόντως στα ορυχεία-λατομεία. (ii) Οι μεγαλύτερες μειώσεις του αριθμού των επιχειρήσεων σημειώθηκαν σε τομείς με πάρα πολλές επιχειρήσεις πριν την ύφεση: πρωτίστως στο εμπόριο κ.ά. και δευτερευόντως στις επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες. (iii) Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στο μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων σημειώθηκαν σε τομείς μεγαλομεσαίου και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων σε όρους προσωπικού πριν την ύφεση: πρωτίστως στα ορυχεία-λατομεία και δευτερευόντως

στις διοικητικές-υποστηρικτικές διαδικασίες. (iv) Οι μεγαλύτερες μειώσεις στο μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων σημειώθηκαν στους τομείς με το μεγαλύτερο μέσο μέγεθος επιχειρήσεων πριν την ύφεση: πρωτίστως στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά. και δευτερευόντως στην παροχή ύδατος κ.ά. Διαπιστώνεται, δε, ότι τις 12 φορές που υπερίσχυσε αύξηση της ζήτησης εργασίας παρατηρήθηκε διεύρυνση του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων σε όρους προσωπικού. (Βλ. Πίνακα 1.)

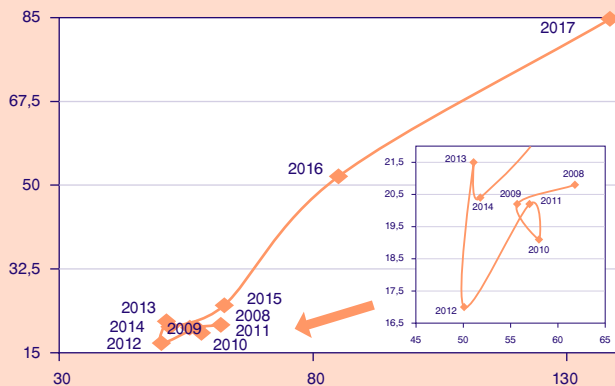
5. Οι εξελίξεις στην παραγωγικότητα της εργασίας και την κερδοφορία στους δώδεκα επιμέρους τομείς της οικονομίας

Επιπροσθέτως, από τα στοιχεία (Γραφήματα 7: 1-12) προκύπτει ότι η παραγωγικότητα της εργασίας: (α) Στα ορυχεία-λατομεία μειώθηκε το 2008-2009, αυξήθηκε το 2009-10, μειώθηκε το 2010-12 και αυξήθηκε το 2012-13, ενδεχομένως και το 2013-14⁴ (σημειώνοντας πτώση 17% μεταξύ 2008-13), και αυξήθηκε

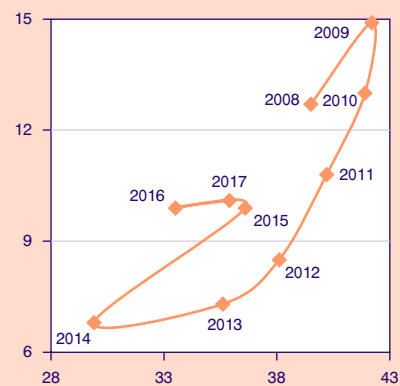
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 7

Η εξέλιξη της παραγωγικότητας εργασίας και της κερδοφορίας
(στον οριζόντιο και κάθετο άξονα, αντιστοίχως) ανά τομέα: Ελλάδα 2008-17

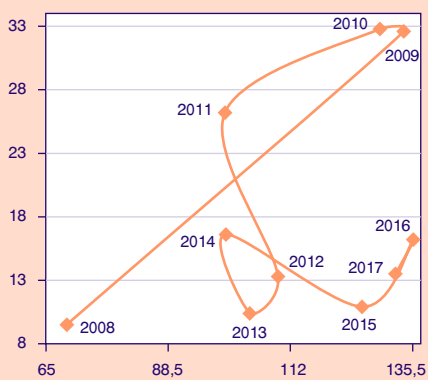
1. Ορυχεία-λατομεία

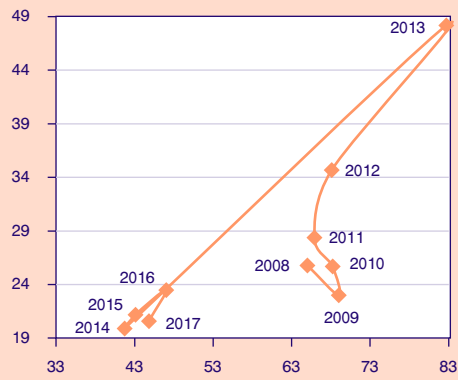
2. Μεταποίηση

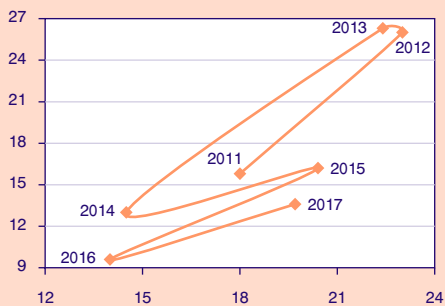
3. Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.

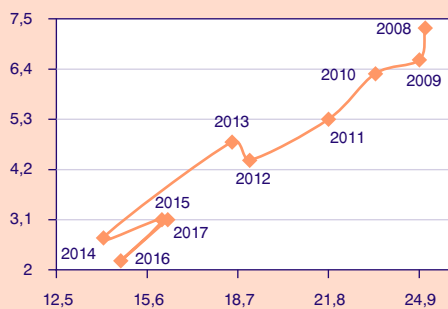
4. Παροχή ύδατος, επεξεργασία λυμάτων κ.ά.

5. Κατασκευές

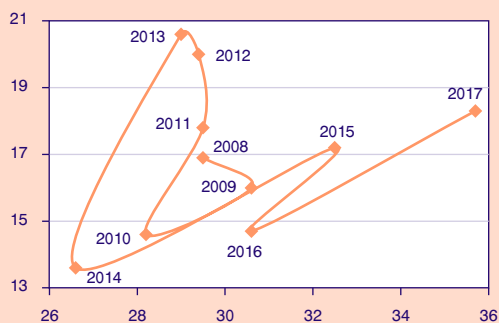

6. Εμπόριο-επισκευές οχημάτων

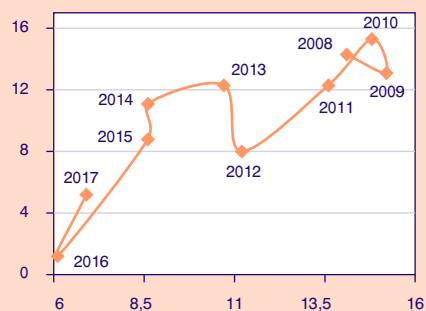

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 7 (συνέχεια)

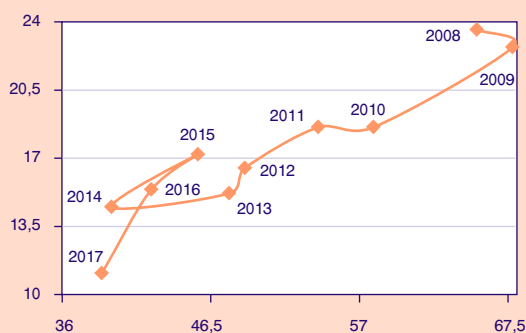
7. Μεταφορά-αποθήκευση

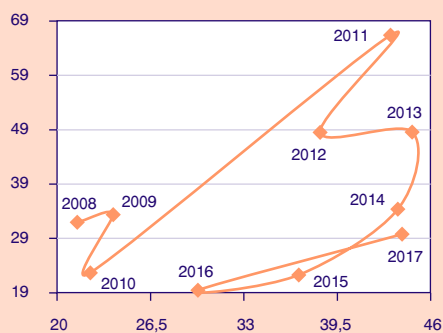
8. Παροχή καταλύματος-εστίασης

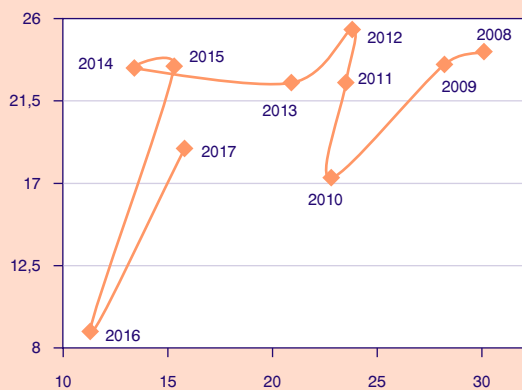
9. Ενημέρωση-επικοινωνία

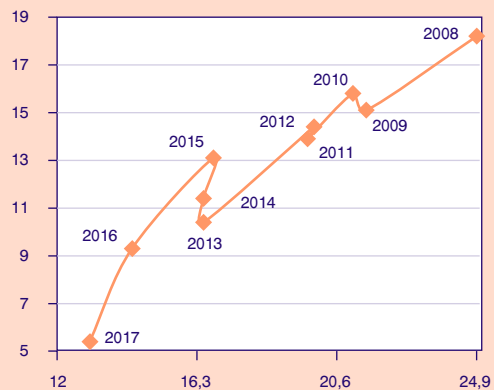
10. Διαχείριση ακίνητης περιουσίας

11. Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες

12. Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

το 2014-17 (σημειώνοντας άνοδο 167%)¹¹. (β) Στην μεταποίηση αυξήθηκε το 2008-09, μειώθηκε το 2009-13 (οριακώς το 2009-10) και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴ (σημειώνοντας πτώση 10% μεταξύ 2008-13), αυξήθηκε το 2014-15, μειώθηκε το 2015-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 20% μεταξύ 2014-17)¹². (γ) Στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά. αυξήθηκε το 2008-09, μειώθηκε το 2009-11, αυξήθηκε το 2011-12, μειώθηκε το 2012-13 και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴ (σημειώνοντας άνοδο 51% μεταξύ 2008-13), αυξήθηκε το 2014-16 και μειώθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 33% μεταξύ 2014-17)¹¹. (δ) Στην παροχή ύδατος κ.ά. αυξήθηκε το 2008-2009, μειώθηκε το 2009-11, αυξήθηκε το 2011-13 (σημειώνοντας άνοδο 27% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως μειώθηκε το 2013-14⁴, αυξήθηκε το 2014-16 και μειώθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 33% μεταξύ 2014-17)¹¹. (ε) Στις κατασκευές αυξήθηκε το 2011-12, μειώθηκε το 2012-13 και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴ (σημειώνοντας άνοδο 24% μεταξύ 2011-13), αυξήθηκε το 2014-15, μειώθηκε το 2015-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 36% μεταξύ 2014-17)¹¹. (στ) Στο εμπόριο κ.ά. μειώθηκε το 2008-13 (οριακώς το 2008-09) και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴ (σημειώνοντας πτώση 26% μεταξύ 2008-13), αυξήθηκε το 2014-15, μειώθηκε το 2015-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 16% μεταξύ 2014-17)¹². (ζ) Στην μεταφορά-αποθήκευση αυξήθηκε το 2008-09, μειώθηκε το 2009-10, αυξήθηκε το 2010-11, μειώθηκε οριακώς τόσο το 2011-12 όσο και το 2012-13 και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴ (σημειώνοντας πτώση 2% μεταξύ 2008-13), αυξήθηκε το 2014-15, μειώθηκε το 2015-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 34% μεταξύ 2014-17)¹¹. (η) Στην παροχή καταλύματος-εστίασης αυξήθηκε το 2008-09, μειώθηκε το 2009-13 (οριακώς το 2009-10) και, ενδεχομένως το 2013-14⁴ (σημειώνοντας πτώση 24% μεταξύ 2008-13), έμεινε σταθερή το 2014-15, μειώθηκε το 2015-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 20% μεταξύ 2014-17)¹². (θ) Στην ενημέρωση-επικοινωνία αυξήθηκε το 2008-09, μειώθηκε το 2009-13 και, ενδεχομένως το 2013-14⁴ (σημειώνοντας πτώση 27% μεταξύ 2008-13), αυξήθηκε το 2014-15 και μειώθηκε το 2015-17 (σημειώνοντας πτώση 2% μεταξύ 2014-17)¹². (ι) Στην διαχείριση ακίνητης περιουσίας αυξήθηκε το 2008-09, μειώθηκε το 2009-10, αυξή-

θηκε το 2010-11, μειώθηκε το 2011-12, αυξήθηκε το 2012-13 (σημειώνοντας άνοδο 109% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως μειώθηκε το 2013-14⁴, μειώθηκε το 2014-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας οριακή άνοδο μεταξύ 2014-17)¹¹. (ια) Στις επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες μειώθηκε το 2008-10, αυξήθηκε το 2010-12 (οριακώς το 2011-12), μειώθηκε το 2012-13 και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴ (σημειώνοντας πτώση 31% μεταξύ 2008-13) αυξήθηκε το 2014-15, μειώθηκε το 2015-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 18% μεταξύ 2014-17)¹². (ιβ) Στις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες μειώθηκε το 2008-11 (οριακώς το 2009-10), αυξήθηκε οριακώς το 2011-12, μειώθηκε το 2012-13 (σημειώνοντας πτώση 34% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως έμεινε σταθερή το 2013-14⁴, αυξήθηκε οριακώς το 2014-15 και μειώθηκε το 2015-17 (σημειώνοντας πτώση 21% μεταξύ 2014-17)¹².

Γενικώς, η παραγωγικότητα της εργασίας: (α) Το 2008-09 μειώθηκε σε τέσσερις περιπτώσεις (ορυχεία-λατομεία, επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες, διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες, οριακώς στο εμπόριο κ.ά.) και αυξήθηκε στις άλλες επτά. (β) 2009-10 μειώθηκε σε ένδεκα περιπτώσεις (οριακώς στην μεταποίηση, παροχή καταλύματος-εστίασης, διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες) και αυξήθηκε σε μία (ορυχεία-λατομεία). (γ) Το 2010-11 μειώθηκε σε οκτώ περιπτώσεις και αυξήθηκε στις άλλες τρεις (μεταφορές-αποθήκευση, διαχείριση ακίνητης περιουσίας, επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες). (δ) Το 2011-12 μειώθηκε σε επτά περιπτώσεις (οριακώς στις μεταφορές-αποθήκευση) και αυξήθηκε στις άλλες πέντε (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., παροχή ύδατος κ.ά., κατασκευές και, οριακώς, στις επαγγελματικές κ.ά. και διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες). (ε) Το 2012-13 μειώθηκε σε εννέα περιπτώσεις (οριακώς στις μεταφορές-αποθήκευση) και αυξήθηκε στις άλλες τρεις (ορυχεία-λατομεία, παροχή ύδατος κ.ά., διαχείριση ακίνητης περιουσίας). (στ) Το 2013-14 ενδεχομένως μειώθηκε σε δέκα περιπτώσεις, έμεινε σταθερή σε μία (διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες) και αυξήθηκε σε μία (ορυχεία-λατομεία)⁴. (ζ) Το 2014-15 μειώθηκε σε μία περίπτωση (διαχείριση ακίνητης περιουσίας), έμεινε σταθερή σε άλλη (παροχή καταλύματος-εστίασης) και αυξήθηκε στις υπόλοιπες (οριακώς στις διοικητικές-υποστηρικτικές

11. Αν η νέα μέθοδος υπολογισμού των στατιστικών συνάδει με την προηγούμενη, τότε η παραγωγικότητα κατέληξε σε υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με την αρχή.

12. Αν η νέα μέθοδος υπολογισμού των στατιστικών συνάδει με την προηγούμενη, τότε η παραγωγικότητα κατέληξε σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με την αρχή.

δραστηριότητες). (η) Το 2015-16 μειώθηκε σε εννέα περιπτώσεις και αυξήθηκε στις άλλες τρεις (ορυχεία-λατομεία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., παροχή ύδατος κ.ά.). (θ) Το 2016-17 μειώθηκε σε τέσσερις περιπτώσεις (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., παροχή ύδατος κ.ά., ενημέρωση-επικοινωνία, διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες) και αυξήθηκε στις άλλες οκτώ.

Παρομοίως προκύπτει ότι το μέτρο της κερδοφορίας: (α) Στα ορυχεία-λατομεία μειώθηκε το 2008-2010, αυξήθηκε το 2010-11, μειώθηκε το 2011-12, αυξήθηκε το 2012-13, ενδεχομένως μειώθηκε το 2013-14⁴ (σημειώνοντας άνοδο 3% μεταξύ 2008-13) και αυξήθηκε το 2014-17 (σημειώνοντας άνοδο 315%)¹³. (β) Στην μεταποίηση αυξήθηκε το 2008-09, μειώθηκε το 2009-13 (σημειώνοντας πτώση 43% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως μειώθηκε το 2013-14⁴, αυξήθηκε το 2014-15, έμεινε σταθερό το 2015-16 και αυξήθηκε οριακώς το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 49% μεταξύ 2014-17)¹⁴. (γ) Στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά. αυξήθηκε το 2008-09 και οριακώς το 2009-10, μειώθηκε το 2010-13 (σημειώνοντας άνοδο 9% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴, μειώθηκε το 2014-15, αυξήθηκε το 2015-16 και μειώθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 19% μεταξύ 2014-17)¹³. (δ) Στην παροχή ύδατος κ.ά. μειώθηκε το 2008-2009, αυξήθηκε το 2009-13 (σημειώνοντας άνοδο 87% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως μειώθηκε το 2013-14⁴, αυξήθηκε το 2014-16 και μειώθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 4% μεταξύ 2014-17)¹⁴. (ε) Στις κατασκευές αυξήθηκε το 2011-13 (οριακώς το 2012-13, σημειώνοντας συνολικώς άνοδο 66%), ενδεχομένως μειώθηκε το 2013-14⁴, αυξήθηκε το 2014-15, μειώθηκε το 2015-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 5% μεταξύ 2014-17)¹⁴. (στ) Στο εμπόριο κ.ά. μειώθηκε το 2008-12 (οριακώς το 2009-10), αυξήθηκε οριακώς το 2012-13 (σημειώνοντας πτώση 34% μεταξύ 2008-13, ενδεχομένως μειώθηκε το 2013-14⁴, αυξήθηκε οριακώς το 2014-15, μειώθηκε το 2015-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 15% μεταξύ 2014-17)¹⁴. (ζ) Στην μεταφορά-αποθήκευση μειώθηκε το 2008-10 (οριακώς το 2008-09), αυξήθηκε το 2010-13 (οριακώς το 2012-13), ενδεχομένως μειώθηκε το 2013-14⁴ (σημειώνοντας άνοδο 22% μεταξύ 2008-13), αυξήθηκε το 2014-15, μειώθηκε το 2015-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας άνοδο 35% μεταξύ

2014-17)¹³. (η) Στην παροχή καταλύματος-εστίασης μειώθηκε το 2008-09, αυξήθηκε το 2009-10, μειώθηκε το 2010-12, αυξήθηκε το 2012-13 (σημειώνοντας πτώση 14% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως μειώθηκε το 2013-14⁴, μειώθηκε το 2014-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 53% μεταξύ 2014-17)¹⁴. (θ) Στην ενημέρωση-επικοινωνία μειώθηκε το 2008-10, έμεινε σταθερό το 2010-11, μειώθηκε το 2011-13 και, ενδεχομένως, το 2013-14⁴ (σημειώνοντας πτώση 36% μεταξύ 2008-13), αυξήθηκε το 2014-15 και μειώθηκε το 2015-17 (σημειώνοντας πτώση 23% μεταξύ 2014-17)¹⁴. (ι) Στην διαχείριση ακίνητης περιουσίας αυξήθηκε το 2008-09, μειώθηκε το 2009-10, αυξήθηκε το 2010-11, μειώθηκε το 2011-12, αυξήθηκε οριακώς το 2012-13 (σημειώνοντας άνοδο 52% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως μειώθηκε το 2013-14⁴, μειώθηκε το 2014-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 13% μεταξύ 2014-17)¹⁴. (ια) Στις επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες μειώθηκε το 2008-10, αυξήθηκε το 2010-12, μειώθηκε το 2012-13 (σημειώνοντας πτώση 7% μεταξύ 2008-13), ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴, αυξήθηκε οριακώς το 2014-15, μειώθηκε το 2015-16 και αυξήθηκε το 2016-17 (σημειώνοντας πτώση 19% μεταξύ 2014-17)¹⁴. (ιβ) Στις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες μειώθηκε το 2008-09, αυξήθηκε το 2009-10, μειώθηκε το 2010-11, αυξήθηκε το 2011-12, μειώθηκε το 2012-13, ενδεχομένως αυξήθηκε το 2013-14⁴ (σημειώνοντας πτώση 43% μεταξύ 2008-13), αυξήθηκε το 2014-15 και μειώθηκε το 2015-17 (σημειώνοντας πτώση 53% μεταξύ 2014-17)¹⁴.

Γενικώς, το μέτρο της κερδοφορίας: (α) Το 2008-09 μειώθηκε σε οκτώ περιπτώσεις και αυξήθηκε στις άλλες τρεις (μεταποίηση, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., διαχείριση ακίνητης περιουσίας). (β) Το 2009-10 μειώθηκε σε επτά περιπτώσεις (οριακώς στο εμπόριο κ.ά.) και αυξήθηκε στις άλλες τέσσερις (παροχή ύδατος, παροχή καταλύματος-εστίασης, διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες και, οριακώς, στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.). (γ) Το 2010-11 μειώθηκε σε έξι περιπτώσεις, αυξήθηκε σε τέσσερις (ορυχεία-λατομεία, παροχή ύδατος κ.ά., μεταφορά-αποθήκευση, διαχείριση ακίνητης περιουσίας) και έμεινε σταθερό σε μία (ενημέρωση-επικοινωνία). (δ) Το 2011-12 μειώθηκε σε επτά περιπτώσεις και αυξήθηκε στις άλλες πέντε (κατασκευές, παροχή ύδατος κ.ά., μεταφορά-αποθήκευση, επαγ-

13. Αν η νέα μέθοδος υπολογισμού των στατιστικών συνάδει με την προηγούμενη, τότε το μέτρο της κερδοφορίας κατέληξε σε υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με την αρχή.

14. Αν η νέα μέθοδος υπολογισμού των στατιστικών συνάδει με την προηγούμενη, τότε το μέτρο της κερδοφορίας κατέληξε σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με την αρχή.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 Περιπτώσεις που μειώθηκε η ζήτηση εργασίας ή/και κάποιες ανώτατες αμοιβές σε έναν τομέα στην Ελλάδα, 2008-13 και 2014-17

	Παραγωγικότητα εργασίας	Κερδοφορία	Τομείς	Έτη
1	↓	↓	Ορυχεία-λατομεία	2011-12
2-4	↓	↓	Μεταποίηση	2010-11, 2011-12, 2012-13
5-6	↓	↓	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2010-11, 2016-17
7	↓	↓	Παροχή ύδατος κ.ά.	2016-17
8	↓	↓	Κατασκευές	2012-13
9-10	↓	↓	Εμπόριο κ.ά.	2009-10,* 2011-12
11	↓	↓	Μεταφορά-αποθήκευση	2009-10*
12	↓	↓	Παροχή καταλύματος- εστίασης	2011-12
13-15	↓	↓	Ενημέρωση-επικοινωνία	2010-11,* 2011-12, 2012-13
16-17	↓	↓	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2009-10,* 2012-13
18-19	↓	↓	Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες	2010-11, 2012-13
20	↓	↑	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2009-10*
21	↓	↑	Εμπόριο κ.ά.	2012-13
22	↓	↑	Παροχή καταλύματος- εστίασης	2009-10*
23-24	↓	↑	Μεταφορά-αποθήκευση	2011-12, 2012-13
25	↑	↑	Ορυχεία-λατομεία	2015-16
26-27	↑	↑	Παροχή ύδατος κ.ά.	2011-12, 2014-15
28	↑	↑	Κατασκευές	2011-12
29	↑	↑	Εμπόριο κ.ά.	2016-17
30	↑	↑	Μεταφορά-αποθήκευση	2010-11
31	↑	↑	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2010-11
32-34	↑	↑	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2010-11, 2011-12, 2016-17
35	↑	↑	Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες	2011-12

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

* Η μείωση των ανωτάτων αμοιβών σε ελεγχόμενες από το Δημόσιο επιχειρήσεις σημειώθηκε το 2010.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 Περιπτώσεις που μειώθηκε η προσφορά εργασίας σε έναν τομέα στην Ελλάδα, 2008-13 και 2014-17

	Παραγωγικότητα εργασίας	Κερδοφορία	Τομείς	Έτη
1	↓	↓	Ορυχεία-λατομεία	2010-11
2	↓	↓	Μεταποίηση	2009-10
3	↓	↓	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2012-13
4-5	↓	↓	Εμπόριο κ.ά.	2008-09, 2010-11
6	↓	↓	Παροχή καταλύματος- εστίασης	2010-11
7	↓	↓	Ενημέρωση-επικοινωνία	2009-10
8-9	↓	↓	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2011-12, 2014-15
10	↓	↓	Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες	2009-10
11	↑	↓	Μεταποίηση	2008-09
12	↑	↓	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2011-12
13	↑	↓	Παροχή ύδατος κ.ά.	2008-09
14	↑	↓	Μεταφορά-αποθήκευση	2008-09
15	↑	↓	Παροχή καταλύματος- εστίασης	2008-09
16	↑	↓	Ενημέρωση-επικοινωνία	2008-09
17	↑	↓	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2014-15
18-19	↑	↑	Ορυχεία-λατομεία	2009-10, 2014-15
20	↑	↑	Μεταποίηση	2014-15
21-22	↑	↑	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2008-09, 2014-15
23	↑	↑	Παροχή ύδατος κ.ά.	2015-16
24-25	↑	↑	Κατασκευές	2014-15, 2016-17
26	↑	↑	Εμπόριο κ.ά.	2014-15
27-28	↑	↑	Μεταφορά-αποθήκευση	2014-15, 2016-17
29	↑	↑	Ενημέρωση-επικοινωνία	2014-15
30-31	↑	↑	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2012-13, 2016-17
32	–	↓	Παροχή καταλύματος- εστίασης	2014-15

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 Περιπτώσεις που μειώθηκε ο αριθμός των επιχειρήσεων ενός τομέα στην Ελλάδα, 2008-13 και 2014-17

	Μέσο μέγεθος	Αγορά εργασίας	Τομείς	Έτη
1-2	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Ορυχεία-λατομεία	2011-12, 2015-16
3-4	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Μεταποίηση	2010-11, 2014-15
5	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Παροχή ύδατος κ.ά.	2011-12
6	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Κατασκευές	2011-12
7-8	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Εμπόριο κ.ά.	2011-13
9-12	↓	ζήτ. εργ. ή ανώτ. αμοιβές ↓	Μεταφορά-αποθήκευση	2009-13*
13-14	↓	ζήτ. εργ. ή ανώτ. αμοιβές ↓	Παροχή καταλύματος-εστίασης	2009-10,* 2011-12
15	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Ενημέρωση-επικοινωνία	2010-12
16	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2010-11
17-19	↓	ζήτ. εργ. ή ανώτ. αμοιβές ↓	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2009-11,* 2016-17
20-22	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες	2011-13
23	↓	προσφορά εργασίας ↓	Ορυχεία-λατομεία	2014-15
24-26	↓	προσφορά εργασίας ↓	Μεταποίηση	2008-10, 2014-15
27	↓	προσφορά εργασίας ↓	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2014-15
28	↓	προσφορά εργασίας ↓	Κατασκευές	2014-15
29-30	↓	προσφορά εργασίας ↓	Εμπόριο κ.ά.	2008-09, 2014-15
31-33	↓	προσφορά εργασίας ↓	Μεταφορά-αποθήκευση	2008-09, 2014-15, 2016-17
34	↓	προσφορά εργασίας ↓	Παροχή καταλύματος-εστίασης	2010-11
35-36	↓	προσφορά εργασίας ↓	Ενημέρωση-επικοινωνία	2008-10
37	↓	προσφορά εργασίας ↓	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2011-12
38	↓	προσφορά εργασίας ↓	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2014-15
39	↑	ζήτηση εργασίας ↑	Ορυχεία-λατομεία	2016-17
40	↑	ζήτηση εργασίας ↑	Μεταποίηση	2016-17
41	↑	ζήτηση εργασίας ↑	Μεταφορά-αποθήκευση	2015-16
42	↑	ζήτηση εργασίας ↑	Ενημέρωση-επικοινωνία	2016-17

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 (συνέχεια)

	Μέσο μέγεθος	Αγορά εργασίας	Τομείς	Έτη
43	↑	ζήτηση εργασίας ↑	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2009-10
44	↑	ζήτηση εργασίας ↑	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2015-16
45-46	↑	ζήτηση εργασίας ↑	Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες	2014-15, 2016-17
47-48	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Μεταποίηση	2011-13
49	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Παροχή ύδατος κ.ά.	2016-17
50	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Κατασκευές	2012-13
51-52	↑	ζήτ. εργ. ή ανώτ. αμοιβές ↓	Εμπόριο κ.ά.	2009-10,* 2016-17
53-54	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2011-13
55	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες	2010-11
56-57	↑	προσφορά εργασίας ↑	Ορυχεία-λατομεία	2008-09, 2012-13
58	↑	προσφορά εργασίας ↑	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2015-16
59	↑	προσφορά εργασίας ↑	Παροχή ύδατος κ.ά.	2009-10
60-61	↑	προσφορά εργασίας ↑	Παροχή καταλύματος-εστίασης	2012-13, 2016-17
62	↑	προσφορά εργασίας ↑	Ενημέρωση-επικοινωνία	2015-16
63	↑	προσφορά εργασίας ↑	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2015-16
64-65	↑	προσφορά εργασίας ↓	Ορυχεία-λατομεία	2009-11
66	↑	προσφορά εργασίας ↓	Κατασκευές	2016-17
67	↑	προσφορά εργασίας ↓	Εμπόριο κ.ά.	2010-11
68-69	↑	προσφορά εργασίας ↓	Παροχή καταλύματος-εστίασης	2008-09, 2014-15
70	↑	προσφορά εργασίας ↓	Ενημέρωση-επικοινωνία	2014-15
71-72	↑	προσφορά εργασίας ↓	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2012-13, 2016-17
73	↑	προσφορά εργασίας ↓	Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες	2009-10

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

* Η μείωση των ανωτάτων αμοιβών σε ελεγχόμενες από το Δημόσιο επιχειρήσεις σημειώθηκε το 2010.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 Περιπτώσεις που μειώθηκε το μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων ενός τομέα στην Ελλάδα, 2008-13 και 2014-17

	Κερδοφορία	Αγορά εργασίας	Τομείς	Έτη
1	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Ορυχεία-λατομεία	2011-12
2	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Μεταποίηση	2010-11
3-4	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2010-11, 2016-17
5	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Εμπόριο κ.ά.	2011-12
6	↓	ζήτηση εργασίας ή ανώτατες αμοιβές ↓	Μεταφορά-αποθήκευση	2009-10*
7	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Παροχή καταλύματος-εστίασης	2011-12
8-10	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Ενημέρωση-επικοινωνία	2010-13
11	↓	ζήτηση εργασίας ή ανώτατες αμοιβές ↓	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2009-10*
12	↓	ζήτηση εργασίας ↓	Διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες	2012-13
13-14	↓	προσφορά εργασίας ↓	Μεταποίηση	2008-10
15-16	↓	προσφορά εργασίας ↓	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2011-13
17	↓	προσφορά εργασίας ↓	Παροχή ύδατος κ.ά.	2008-09
18	↓	προσφορά εργασίας ↓	Εμπόριο κ.ά.	2008-09
19	↓	προσφορά εργασίας ↓	Μεταφορά-αποθήκευση	2008-09
20	↓	προσφορά εργασίας ↓	Παροχή καταλύματος-εστίασης	2010-11
21-22	↓	προσφορά εργασίας ↓	Ενημέρωση-επικοινωνία	2008-10
23-24	↓	προσφορά εργασίας ↓	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2011-12, 2014-15
25	↓	προσφορά εργασίας ↓	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2014-15
26	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Ορυχεία-λατομεία	2015-16
27	↑	ζήτηση εργασίας ή ανώτατες αμοιβές ↓	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2009-10*
28-29	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Παροχή ύδατος κ.ά.	2011-12, 2014-15
30	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Κατασκευές	2011-12
31	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Εμπόριο κ.ά.	2012-13
32-34	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Μεταφορά-αποθήκευση	2010-13
35	↑	ζήτηση εργασίας ή ανώτατες αμοιβές ↓	Παροχή καταλύματος-εστίασης	2009-10*
36	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	2010-11

ΠΙΝΑΚΑΣ 5 (συνέχεια)

	Κερδοφορία	Αγορά εργασίας	Τομείς	Έτη
37-38	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες	2010-11, 2016-17
39	↑	ζήτηση εργασίας ↓	Διοικητικές- υποστηρικτικές δραστηριότητες	2011-12
40-41	↑	προσφορά εργασίας ↑	Παροχή ύδατος κ.ά.	2010-11, 2012-13
42	↑	προσφορά εργασίας ↓	Ορυχεία-λατομεία	2014-15
43	↑	προσφορά εργασίας ↓	Μεταποίηση	2014-15
44-45	↑	προσφορά εργασίας ↓	Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά.	2008-09, 2014-15
46	↑	προσφορά εργασίας ↓	Παροχή ύδατος κ.ά.	2015-16
47	↑	προσφορά εργασίας ↓	Κατασκευές	2014-15
48	↑	προσφορά εργασίας ↓	Εμπόριο κ.ά.	2014-15
49-50	↑	προσφορά εργασίας ↓	Μεταφορά-αποθήκευση	2014-15, 2016-17

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

* Η μείωση των ανωτάτων αμοιβών σε ελεγχόμενες από το Δημόσιο επιχειρήσεις σημειώθηκε το 2010.

γελματικές κ.ά. δραστηριότητες, διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες). (ε) Το 2012-13 μειώθηκε σε πέντε περιπτώσεις και αυξήθηκε στις άλλες επτά (ορυχεία-λατομεία, παροχή ύδατος κ.ά., παροχή καταλύματος-εστίασης και, οριακώς, στις κατασκευές, το εμπόριο κ.ά., την μεταφορά-αποθήκευση, την διαχείριση ακίνητης περιουσίας). (στ) Το 2013-14 ενδεχομένως μειώθηκε σε εννέα περιπτώσεις και αυξήθηκε στις άλλες τρεις (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες, διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες)⁴. (ζ) Το 2014-15 μειώθηκε σε τρεις περιπτώσεις (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., παροχή καταλύματος-εστίασης, διαχείριση ακίνητης περιουσίας) και αυξήθηκε στις άλλες εννέα (οριακώς στο εμπόριο κ.ά. και τις επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες). (η) Το 2015-16 μειώθηκε σε οκτώ περιπτώσεις, αυξήθηκε σε τρεις (ορυχεία-λατομεία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., παροχή ύδατος κ.ά.) και έμεινε σταθερό σε μία (μεταποίηση). (θ) Το 2016-17 μειώθηκε σε τέσσερις περιπτώσεις (παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., παροχή ύδατος, ενημέρωση-επικοινωνία, διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες) και αυξήθηκε στις άλλες οκτώ (οριακώς στην μεταποίηση).

Συνολικώς, από τις στατιστικές του 2008-13 και 2014-17 προκύπτει ότι: (i) Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στην παραγωγικότητα της εργασίας σημειώθηκαν σε τομείς με την υψηλότερη ή πολύ υψηλή παραγωγικότητα εργασίας πριν την ύφεση: πρωτίστως στα ορυχεία-λατομεία και δευτερευόντως στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά. (ii) Οι μεγαλύτερες μειώσεις στην παραγωγικότητα της εργασίας σημειώθηκαν σε τομείς με πάρα πολύ υψηλή ή πολύ χαμηλή παραγωγικότητα εργασίας πριν την ύφεση: πρωτίστως στην ενημέρωση-επικοινωνία και δευτερευόντως στις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες. (iii) Οι μεγαλύτερες αυξήσεις κερδοφορίας σημειώθηκαν σε τομείς με μικρή ή μη παρεχόμενη στα στοιχεία κερδοφορία πριν την ύφεση: πρωτίστως στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά. και δευτερευόντως στις κατασκευές. (iv) Οι μεγαλύτερες μειώσεις κερδοφορίας σημειώθηκαν στους τομείς με πάρα πολύ μεγάλη ή μέση κερδοφορία πριν την ύφεση: πρωτίστως στην παροχή καταλύματος-εστίασης και δευτερευόντως στην μεταποίηση.

Διαπιστώνεται, δε, ότι όσες φορές υπερίσχυσε μείωση της ζήτησης εργασίας ή/και μείωση κάποιων ανωτάτων αμοιβών και υπήρξε (i) μείωση της κερδοφορίας

ας, παρατηρήθηκε μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας (19 φορές)¹⁵· (ii) αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, παρατηρήθηκε αύξηση της κερδοφορίας (11 φορές). (Βλ. Πίνακα 2.) Επίσης, όσες φορές υπερίσχυσε μείωση της προσφοράς εργασίας και υπήρξε αύξηση της κερδοφορίας, παρατηρήθηκε αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (14 φορές). (Βλ. Πίνακα 3.) Όσες φορές υπήρξε μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων και μείωση του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων υπερίσχυσε ή είχε υπερισχύσει μείωση της ζήτησης ή κάποιων ανωτάτων αμοιβών ή της προσφοράς εργασίας (38 φορές) και, κατ' επέκτασιν, της απασχόλησης. (Βλ. Πίνακα 4.) Όσες φορές υπήρξε μείωση του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων και μείωση της κερδοφορίας υπερίσχυσε ή είχε υπερισχύσει μείωση της ζήτησης ή κάποιων ανωτάτων αμοιβών ή της προσφοράς εργασίας (25 φορές) και, κατ' επέκτασιν, της απασχόλησης. (Βλ. Πίνακα 5.)

6. Κάποιες ομοιότητες με τις εξελίξεις σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βεβαίως, δεν είναι σκόπιμο οι ανωτέρω εξελίξεις να αποδίδονται αποκλειστικώς στην εγχώρια ύφεση και ιδιαιτερότητες, ιδίως εφόσον διαπιστώνονται κάποιες ομοιότητες με τις εξελίξεις σε άλλες χώρες της ΕΕ, δηλαδή οικονομίες των οποίων οι κλάδοι και τομείς λειτουργούν υπό ένα όλο και πιο συγκλίνον –εν πολλοίς το ίδιο– νομικό, ανταγωνιστικό, χρηματοδοτικό, εξαγωγικό και μακροοικονομικό πλαίσιο. Οι πιο χαρακτηριστικές ομοιότητες αφορούν στην εξέλιξη του αριθμού των επιχειρήσεων και του αριθμού των εργαζομένων που παρατηρήθηκαν (α) στην μεταποίηση σε Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, καθώς και (β) στο εμπόριο κ.ά. σε Ελλάδα και Κροατία. (Γραφήματα: 8:1-2)¹⁵. Οι ομοιότητες στην διεύρυνση/συρρίκνωση των αγορών και της απασχόλησης στους δύο τομείς υπερβαίνουν την χρονική διάρκεια των υφέσεων του ΑΕΠ στις χώρες αυτές. Η ύφεση του ΑΕΠ στην Ελλάδα ήταν συνεχής και διήρκεσε οκτώ έτη. Στις άλλες τρεις χώρες ήταν ασυνεχής. Στην Ισπανία, την Ιταλία και την Κροατία παρατηρήθηκε (αθροιστικώς) για τέσσερα, τρία και πέντε έτη, αντιστοίχως. Από την άλλη, η ύφεση της απασχόλησης στην Ελλάδα και την Κροατία συνέπεσε (ήταν πενταετής), στην Ισπανία ήταν εξαετής και την Ιταλία τετραετής. Εντούτοις, η

εξέλιξη του αριθμού των μεταποιητικών επιχειρήσεων στην Ιταλία διαφοροποιείται αρκετά από την εξέλιξη του ιταλικού ΑΕΠ και ομοιάζει περισσότερο με την εξέλιξη του αριθμού των αντιστοίχων επιχειρήσεων στην Ελλάδα, ενώ η εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων στην ιταλική μεταποίηση διαφοροποιείται αρκετά από την εξέλιξη της απασχόλησης στην Ιταλία και ομοιάζει περισσότερο με την εξέλιξη του αριθμού εργαζομένων στην ελληνική μεταποίηση. Η εξέλιξη του αριθμού των εμπορικών κ.ά. επιχειρήσεων στην Κροατία διαφοροποιείται αρκετά από την εξέλιξη του κροατικού ΑΕΠ και ομοιάζει περισσότερο με την εξέλιξη του αριθμού των αντιστοίχων επιχειρήσεων στην Ελλάδα, ενώ η εξέλιξη του αριθμού των εργαζομένων στο ελληνικό εμπόριο κ.ά. διαφοροποιείται αρκετά από την εξέλιξη του ΑΕΠ και μοιάζει περισσότερο με την εξέλιξη του αντιστοίχου αριθμού στο κροατικό εμπόριο κ.ά.

Συγχρόνως, ο δείκτης κερδοφορίας της μεταποίησης στην Ελλάδα παρέμεινε υψηλότερος των αντιστοίχων στην Ιταλία και Ισπανία (όχι όμως στην Κροατία) και η παραγωγικότητα εργασίας στην μεταποίηση παρέμεινε υψηλότερη της αντίστοιχης στην Κροατία. Οι δείκτες κερδοφορίας και παραγωγικότητας της εργασίας στο εμπόριο κ.ά. υπεχώρησαν έναντι των αντιστοίχων στην Κροατία. Στην Κροατία ανέκαμψαν από το 2012 και εξής¹⁶. (Βλ. Γραφήματα 9.)

7. Διαπιστώσεις

Ολοκληρώνουμε με την παρατήρηση ότι η οικονομική ύφεση και τα μέτρα που ελήφθησαν συχνά επηρέασαν με διαφορετικό τρόπο τις αγορές εργασίας των δώδεκα τομέων οικονομικής δραστηριότητας, την συρρίκνωση/διεύρυνση του ανταγωνισμού και του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων, καθώς και τις επιδόσεις παραγωγικότητας εργασίας και κερδοφορίας των επιχειρήσεων ανά τομέα· οι δε εξελίξεις στον αριθμό των επιχειρήσεων και εργαζομένων στην μεταποίηση και το εμπόριο ομοιάζουν με τις αντίστοιχες σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ.

Επίσης, από τις ετήσιες εξελίξεις μεταξύ 2008-13 και 2014-17 που περιεγράφησαν αναλυτικά (93 περιπτώσεις), διαπιστώνεται ότι: Οι μικρότερες μειώσεις του αριθμού των επιχειρήσεων προέκυψαν στην παροχή ύδατος και τα ορυχεία-λατομεία, ενώ οι μεγαλύτερες μειώσεις του αριθμού των επιχειρήσεων προέκυψαν

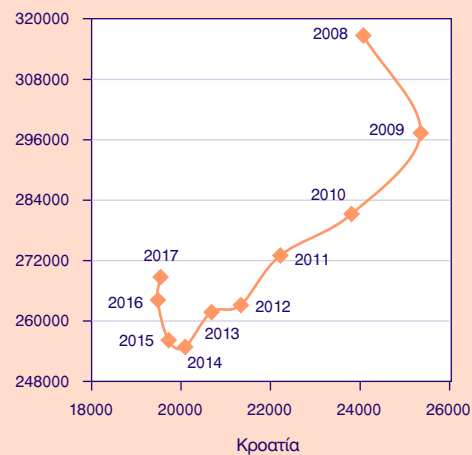
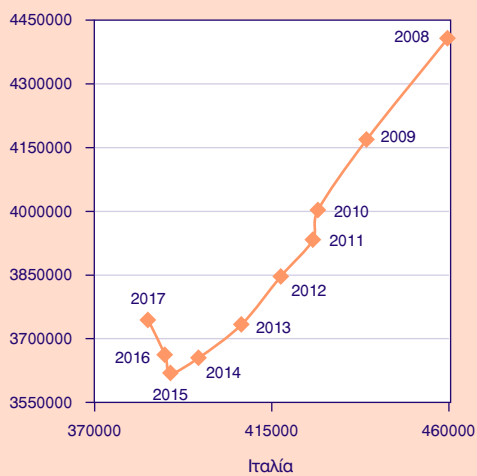
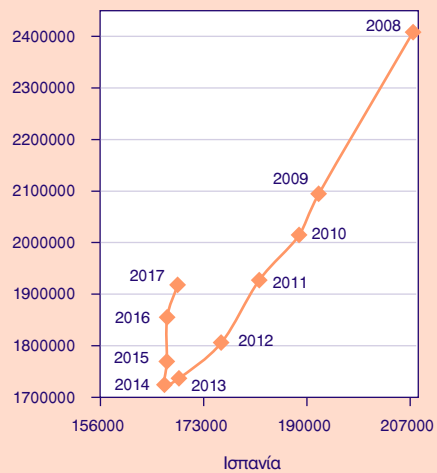
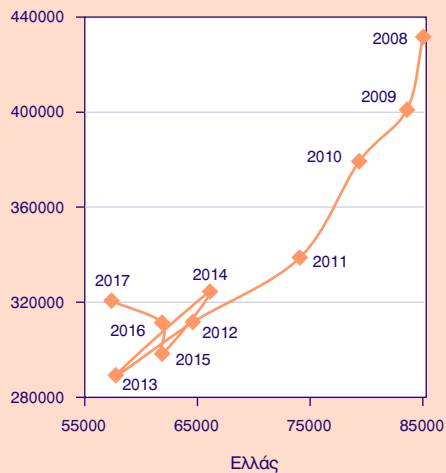
15. Οι τομείς του εμπορίου κ.ά. και της μεταποίησης είναι, αντιστοίχως, ο μεγαλύτερος και ο τρίτος μεγαλύτερος σε όρους αριθμού επιχειρήσεων της χώρας.

16. Για τις εξελίξεις στην μεταποίηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, βλ. και Προδρομιδή κ.ά. 2020.

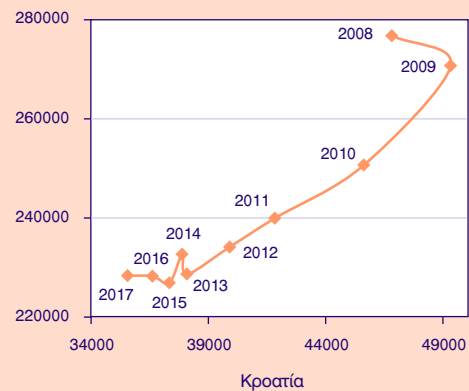
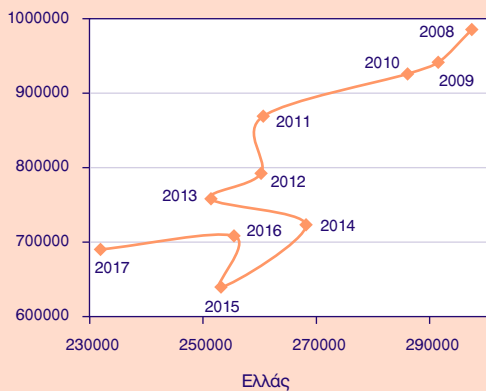
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 8

Παρεμφερείς εξελίξεις του αριθμού των επιχειρήσεων και απασχολουμένων
(στον οριζόντιο και κάθετο άξονα, αντιστοίχως): 2008-17

1. Μεταποίηση

2. Εμπόριο-επισκευές οχημάτων

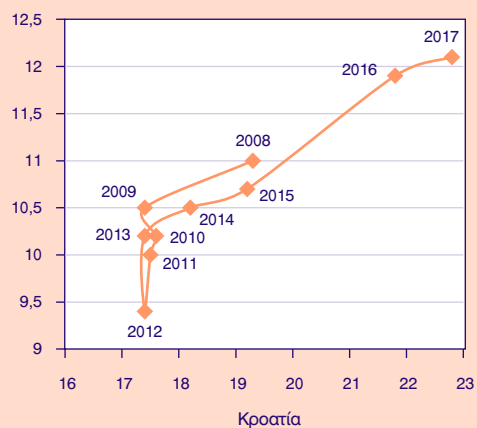
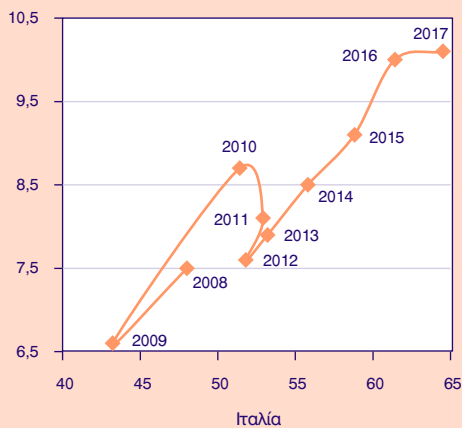
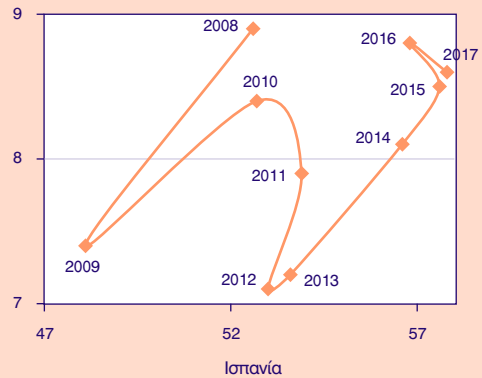
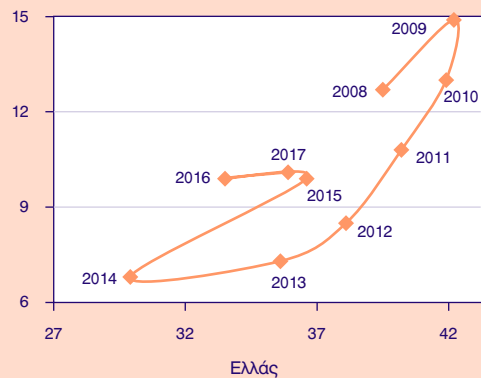

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

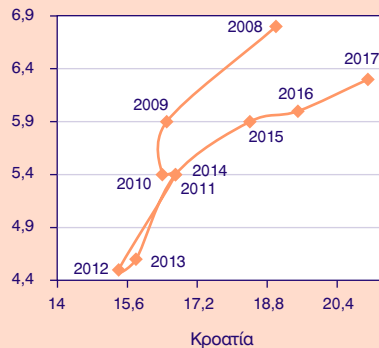
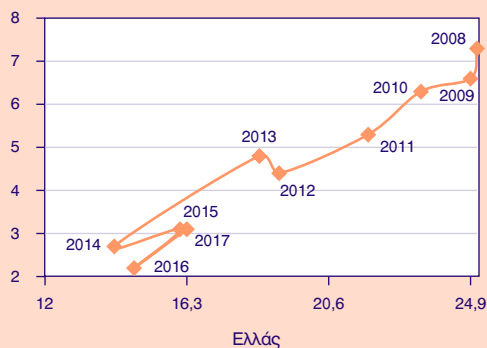
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 9

Συγκρίσεις επιλεγμένων περιπτώσεων σε όρους παραγωγικότητας εργασίας και κερδοφορίας (στον οριζόντιο και κάθετο άξονα, αντιστοίχως): 2008-17

1. Μεταποίηση

2. Εμπόριο-επισκευές οχημάτων

Πηγή: Βλ. Γράφημα 2.

στο εμπόριο κ.ά. και τις επαγγελματικές κ.ά. δραστηριότητες. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στην απασχόληση προέκυψαν στην παροχή καταλύματος-εστίασης και τις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες, ενώ οι μεγαλύτερες μειώσεις στην απασχόληση προέκυψαν στο εμπόριο και την μεταποίηση. Το δε 2011-12 ήταν η μόνη περίοδος κατά την οποία σημειώθηκε μείωση της απασχόλησης σε όλους τους τομείς. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στο μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων προέκυψαν στα ορυχεία-λατομεία και τις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες, ενώ οι μεγαλύτερες μειώσεις στο μέσο μέγεθος των επιχειρήσεων προέκυψαν στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά. και την παροχή ύδατος κ.ά. Το 2014-15 ήταν η μόνη περίοδος κατά την οποία σημειώθηκε μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων σε όλους τους τομείς πλην ενός και σε αυτόν η αύξηση του αριθμού ήταν πολύ οριακή (κατά μία επιχείρηση). Οι μεγαλύτερες αυξήσεις στην παραγωγικότητα της εργασίας προέκυψαν στα ορυχεία-λατομεία και την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά., ενώ οι μεγαλύτερες μειώσεις στην παραγωγικότητα της εργασίας προέκυψαν στην ενήμερωση-επικοινωνία και τις διοικητικές-υποστηρικτικές δραστηριότητες. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις κερδοφορίας προέκυψαν στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος κ.ά. και τις κατασκευές, ενώ οι μεγαλύτερες μειώσεις κερδοφορίας προέκυψαν στην παροχή καταλύματος-εστίασης και την μεταποίηση. Όσες φορές στην αγορά εργασίας υπερίσχυσε: (α) αύξηση της ζήτησης, παρατηρήθηκε αύξηση του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων σε όρους προσωπικού· (β) μείωση της ζήτησης ή/και κάποιων ανωτάτων αμοιβών και υπήρξε μείωση της κερδοφορίας, παρατηρήθηκε μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας· (iii) μείωση της προσφοράς και υπήρξε αύξηση της κερδοφορίας, παρατηρήθηκε αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Όσες φορές υπήρξε μείωση του αριθμού των επιχειρήσεων και μείωση του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων, υπερίσχυσε (ή είχε υπερισχύσει) μείωση της ζήτησης εργασίας ή μείωση κάποιων ανωτάτων αμοιβών ή της προσφοράς εργασίας. Όσες φορές υπήρξε μείωση του μέσου μεγέθους των επιχειρήσεων και μείωση της κερδοφορίας, υπερίσχυσε (ή είχε υπερισχύσει) μείωση της ζήτησης εργασίας ή κάποιων ανωτάτων αμοιβών ή της προσφοράς εργασίας.

Όταν περισσότερα στοιχεία καταστούν διαθέσιμα τόσο για την τρέχουσα, υγειονομικής προέλευσης, ύφεση όσο και για τις πολύ διαφορετικής φιλοσοφίας παρεμβάσεις για την ανάκαμψη, θα ήταν σκόπιμο να καταγραφούν οι νέοι συνδυασμοί των εξελίξεων, να

ελεγχθούν οι ανωτέρω παρατηρήσεις και να διατυπωθούν συμπληρωματικές παρατηρήσεις για την λειτουργία της οικονομίας και των επιμέρους κλάδων ή τομέων της.

Βιβλιογραφία

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (πρώην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων). 2003. *Σύσταση της 6ης Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων*. Κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2003)1422.

Προδρομίδης Π., Μπακρή Κ., Μαλακατές Χ., Μέρμυγκας Φ., Νικολάου Α.Ν., Παπαδοπούλου Ε., Παύλου Π. και Σκοτώρης Ε. 2020. «Η εξέλιξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην μεταποίηση και την παροχή ενέργειας ανά την Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2007 έως το 2016.» *Οικονομικές Εξελίξεις*, 42: 81-97.

Agiomirgianakis G.M., Magoutas A.I. and Sfakianakis G. 2013. «Determinants of Profitability in the Greek Tourism Sector Revisited: The Impact of the Economic Crisis.» *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 1.1: 12-17.

Dustmann C. and Glitz A. 2015. «How Do Industries and Firms Respond to Changes in Local Labor Supply?» *Journal of Labor Economics*, 33.3, 711-750.

Prskawetz A., Fent T. and Guest R. 2008. «Workforce aging and labor productivity: The role of supply and demand for labor in the G7 countries.» *Population and Development Review*, 34.suppl: 298-323.

Karamessini M. 2012. «Labour market impact of four recessions on women and men in Greece: Comparative analysis in a long term perspective.» *Social Cohesion and Development*, 7.2: 93-104.

Moutos T. 2015. *Labour Market Measures in Greece 2008-2013: The Crisis and Beyond*. Geneva: International Labour Organization.

OECD. 2010. «Profitability: gross operating surplus as a share of turnover.» *Measuring Globalisation: OECD Economic Globalisation Indicators 2010*. Paris.

Papathanasiou D., Prodromidis P. and Zovoili A. 2020. «Business Size, Numbers, Production Value and Productivity Trends in Manufacturing and Mining-Quarrying across the EU, 2008-2017.» *European Research Studies Journal*, 23.4: 82-106.

Papastathopoulos A., Koutsouvelis P., Cherian J. and Pech R. 2019. «New opportunities, challenges and realities for the media industry in Greece: an empirical examination of the effects of the financial crisis and digital technologies on media business performance.» *International Journal of Business Performance Management*, 20.1: 46-69.

Voulgaris, F., Agiomirgianakis, G. and Papadogonas, T. 2015. «Job creation and job destruction in economic crisis at firm level: the case of Greek manufacturing sectors.» *International Economics and Economic Policy*, 12, 1, 21-39.